

3404 – TUINBOUWSCHOOL MELLE

BEHEERPLAN

© Arch & Teco Group

De inhoud van deze nota behoort toe aan Arch & Teco Group en wordt beschermd door het Belgisch en internationaal recht betreffende de auteursrechten en meer algemeen, het intellectuele eigendomsrecht.

Elke kopie, aanpassing of mededeling aan het publiek van het geheel of een deel van deze inhoud is verboden, tenzij Arch & Teco Group daartoe uitdrukkelijk en voorafgaand schriftelijk akkoord heeft gegeven. Ieder niet-toegelaten gebruik kan leiden tot burgerlijke en strafrechtelijke vervolging.

Betreft: BEHEERPLAN Tuinbouwschool Melle

Ligging: Brusselsesteenweg 165, Melle (Oost-Vlaanderen)

Beschermingsbesluit: Bescherming als monument Kasteel Coppens met oranjerie en boomgaard d.d. 22-04-1994

Beheerplan opgemaakt door: Arch & Teco Architecture and Planning

Opdrachtgever: GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap

Datum ter goedkeuring ingediend: 30-03-2018

Datum prélectuur ingediend: 21-09-2017

INHOUD

1.	IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET BEOOGDE GEBIED	6
1.1	DOEL EN AANLEIDING OPMAAK VAN HET BEHEERPLAN	6
1.2	AFBAKENING VAN HET PROJECTGEBIED	6
1.3	EIGENDOMSSITUATIE	7
1.4	HET PROJECTGEBIED IN ZIJN CONTEXT	7
1.5	JURIDISCHE TOESTAND	7
2.	BOUWHISTORISCHE NOTA	8
2.1	ARCHIVALISCH ONDERZOEK	8
2.1.1	GERAADPLEEGDE BRONNEN	8
2.1.2	RESULTATEN ICONOGRAFISCH ONDERZOEK	8
2.2	SYNTHESEPLAN BOUWEVOLUTIE	9
2.3	BOUWGESCHIEDENIS	9
2.3.1	HISTORISCHE ONTWIKKELING VAN DE SITE	9
2.3.2	BOUWKUNDIG ERFGOED	11
2.3.3	ENGELS LANDSCHAPSPARK	14
2.3.4	ARCHEOLOGISCHE SITE	15
3.	INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN	16
3.1	ALGEMENE BESCHRIJVING/TYPERING EN RUIMTELIJKE CONTEXT	16
3.2	PLANNEN EN FOTO'S BESTAANDE TOESTAND	16
3.2.1	PLANNEN BESTAANDE TOESTAND	16
3.2.2	FOTO'S BESTAANDE TOESTAND	16
3.3	BESCHRIJVING ERFGOEDELEMENTEN	16
3.3.1	BOUWKUNDIG ERFGOED	16
3.3.2	LANDSCHAPPELIJK ERFGOED	33
3.3.3	ARCHEOLOGISCH ERFGOED	33
4.	BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN	35
4.1	ALGEMENE BESCHRIJVING	35
4.1.1	BOUWKUNDIG ERFGOED	35
4.1.2	LANDSCHAPPELIJK ERFGOED	35
4.1.3	ARCHEOLOGISCH ERFGOED	36
4.2	ERFGOEDWAARDEBEPALING	36
4.2.1	BOUWKUNDIG ERFGOED	36
4.2.2	LANDSCHAPPELIJK ERFGOED	37
4.2.3	ARCHEOLOGISCH ERFGOED	37
4.3	SYNTHESEPLANNEN ERFGOEDWAARDEN	37
5.	VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER	38
5.1	SITE	38
5.2	BOUWKUNDIG ERFGOED	38
5.2.1	KASTEEL COPPENS	38

5.2.2	ORANJERIE MET BIJGEBOUWEN	39
5.3	LANDSCHAPPELIJK ERFGOED	39
5.4	ARCHEOLOGISCH ERFGOED	39
6.	MAATREGELEN EN WERKZAAMHEDEN	40
6.1	KASTEEL COPPENS	40
6.2	ORANJERIE	40
6.3	LANDSCHAPSPARK	41
6.4	ARCHEOLOGISCH ERFGOED	41
7.	OPVOLGING EN EVALUATIE	42
7.1	OPVOLGING BOUWKUNDIG ERFGOED - ALGEMEEN	42
8.	BIJLAGEN	43

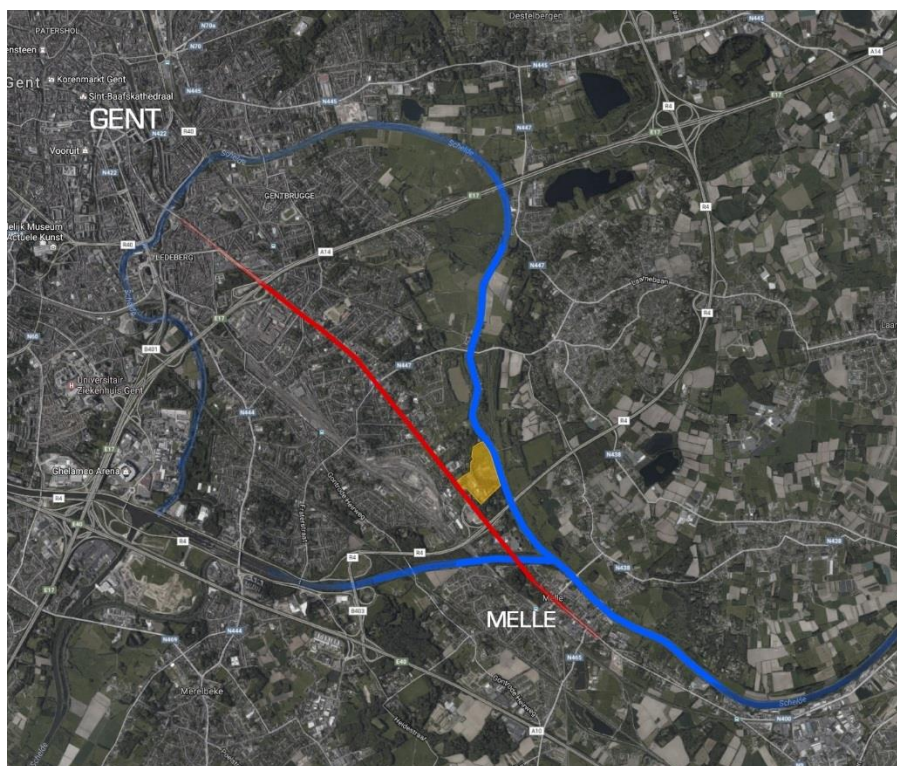
1. IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET BEOOGDE GEBIED

1.1 DOEL EN AANLEIDING OPMAAK VAN HET BEHEERPLAN

Het doel van dit beheerplan is het opstellen van een langetermijnvisie op het goede behoud en beheer van de site van de Tuinbouwschool Melle. Daarnaast geeft dit document een diepteonderzoek weer naar de historische en artistieke waarde van het beschermde kasteel, de oranjerie en de boomgaard, die omschreven zijn in het beschermingsbesluit. De Tuinbouwschool Melle wenst daarnaast ook het nog aanwezige deel van het Engelse landschapspark zo optimaal mogelijk te behouden en te beheren. Dit landschapspark is niet opgenomen in de bescherming.

1.2 AFBAKENING VAN HET PROJECTGEBIED

Dit beheerplan wordt opgemaakt voor het beschermd erfgoed, gelegen binnen de site van de Tuinbouwschool Melle. Deze site situeert zich zuidwestelijk van Gent en is gelegen tussen de Brusselsesteenweg en de Schelde, aan de rechtse Schelde-oever. Op het terrein ligt het Kasteel Coppens met oranjerie en boomgaard, deze drie elementen zijn samen beschermd als monument.¹ Het domein bevat een oude afgesneden Scheldemeander. Dit is tevens de parkvijver van het vroegere kasteelpark. Binnen deze oude Scheldebocht werden bij toevallige en latere systematische opgravingen archeologische vondsten blootgelegd van het verdwenen klooster van Nieuwen-Bosch, een 13de-eeuwse kloostersite te Heusden.²

Afb. 1 Situering projectgebied (geel)

Kadastrale identiteit	Melle, Afdeling 2, Sectie B, perceel 97d (tuinbouwschool met kasteel en oranjerie) en percelen 2/2 en 2/4 (boomgaard)
-----------------------	---

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11042>

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36206>

Beschermd als Monument MB dd. 22-04-1994 ID 11042	• Kasteel Coppens of Kasteel Zwaanhoek (alternatieve naam) • Oranjerie • Boomgaard
---	--

* ID verwijst naar nr. Inventaris Bouwkundig Erfgoed

- Beschermingsbesluit: *zie bijlage 1A*
- Kadasterplan: *zie bijlage 1B*
- Afbakening bescherming: *zie bijlage 1C, 1D, 1E*

1.3 EIGENDOMSSITUATIE

Alle gebouwen op de site zijn eigendom van de GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap.

1.4 HET PROJECTGEBIED IN ZIJN CONTEXT

Afb. 2. Aanduiding afbakening site Tuinbouwschool Melle (geel) met aanduiding beschermde monumenten (rood) (zie bijlage 1C)

1.5 JURIDISCHE TOESTAND

- De site is niet gelegen in een vastgestelde archeologische zone volgens het archeologiedecreet: *zie bijlage 1E*³
- Gewestplan: De site is ingekleurd als "gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorziening". De noordelijke percelen boven de meanderbocht zijn ingekleurd als parkgebied. *zie bijlage 1F*

³ <https://geo.onroerenderfgoed.be/>

2. BOUWHISTORISCHE NOTA

2.1 ARCHIVALISCH ONDERZOEK

2.1.1 GERAADPLEEGDE BRONNEN

2.1.1.1 LITERATUUR

- Beschermingsbesluit dd. 22-04-1994
- Uittreksels uit de inventaris van Onroerend Erfgoed,
 - <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36206>
 - <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11042>
- Archief van de Tuinbouwschool
 - Restauratie van de oranjerie van Melle, studie Hoger Architectuurinstituut MLZ, 1992
 - Dossier Restauratie Oranjerie, door KTA Tuinbouwschool Melle, ca 2009
 - Lijst met landschappelijk waardevolle bomen
- Archief van het Kadaster, Gent
- Inspectierapport Monumentenwacht 41385/2008/B Melle Oranjerie Tuinbouwschool
- Baillieul, B. & Oers, W., "Een passie voor het exotische", in brochure: Van nature een monument – open monumentendag, stedelijke Dienst Monumentenzorg, 2004, p. 26-35.
- Dosogne, J., 150 jaar Tuinbouwschool Melle, eigen uitgave, Melle, 1999.
- Olsen, J., "De rouwborden uit de Sint-Martinuskerk te Melle", in: De Gonde, jg. 26, 1998, nr 1., p 15-19.

ARCHEOLOGIE

- Goeminne, K., "De vergeten graftombe van Hugo II, burggraaf van Gent: een status quaestionis", http://vigorclius.be/images/Hugo_II_Deel_1.pdf en http://vigorclius.be/images/Hugo_II_Deel_2.pdf
- Desmet, G., In de kijker "Opgravingen naar de verdwenen Nieuwenbosabdij", tijdschrift Stadsarcheologie, jg 1, nr. 1, 1977, p40-41.
- Heemkundige vereniging Melle, "De noodopgraving", in: De Gonde, 1973, nr 2., p 29-32.
- De Baets, A., "Opgravingen Abdij van Nieuwenbos-Heusden", in: De Gonde, 1975, p 71-72.

2.1.1.2 AFBEELDINGEN

- Historische en recente plannen: www.geopunt.be
- Historische plannen en kaarten: www.cartesius.be
- Luchtfoto's: www.geopunt.be
- Perspectieffoto's: www.bingmaps.com
- Historische foto's: Gemeentelijk Museum, archief en documentatiecentrum Melle
- Van Hulle, H. J., *Quelques plans dessinés & execute par H. J. Van Hulle*, ca. 1870-1900, 10 plannen, p11 (Plan du Parc 1884)
<https://lib.ugent.be/catalog/rugO1%3A002069375/items/910000002308>
(geraadpleegd op 13-09-2017)

2.1.2 RESULTATEN ICONOGRAFISCH ONDERZOEK

Bij dit onderzoek zijn diverse historische plannen en foto's verzameld, die meer inzicht geven in de bouwevolutie van de site. Het belangrijkste beeld- en planmateriaal dat relevant is om de bouwgeschiedenis te duiden, is opgenomen als bijlage. De documenten werden zo veel mogelijk in chronologische volgorde gerangschikt. In onderstaande tekst wordt verwezen naar de afbeeldingen in de *bijlage 2A. Bouwgeschiedenis site*.

2.2 SYNTHESEPLAN BOUWEVOLUTIE

Zie *bijlage 2B*. Dit plan vormt een visuele synthese van de hierna uiteengezette bouwgeschiedenis.

2.3 BOUWGESCHIEDENIS

2.3.1 HISTORISCHE ONTWIKKELING VAN DE SITE

2.3.1.1 VOOR 1833 – KLOOSTERSITE “NIEUWENBOSCH”

Op het terrein van de huidige Tuinbouwschool vestigden zich in 1247 de Cisterciënzerinnen van het klooster de “Oudenbosch” te Lokeren. Ze vestigden zich in “de ham”, een bocht van de Schelde.⁴ Het gebied behoorde van oudsher tot het grondgebied Heusden, en zou pas bij Melle gaan horen vanaf de rechtstrekking van de Schelde in 1882. De keuze voor Heusden wordt verklaard door de nauwe familiebanden van de toenmalige abdis Aleydis met de Gentse burggraven, die sinds 1212 in Heusden verbleven en het leenrecht hadden op het desbetreffende gebied. Haar broer Hugo III, burggraaf van Gent en Heer van Heusden, had de gronden vrij verklaard van alle rechten op voorwaarde dat het stoffelijk overschot en de grafkapel van hun vader Hugo II, begraven in het klooster van Lokeren, kosteloos zou overgebracht worden.⁵

- Op de nieuwe vestiging neemt het klooster de naam “Nieuwenbosch” aan, ook Nonnenbos genoemd. Het klooster kende tijdens de Middeleeuwen een grote bloei en nam ook actief deel aan het politieke leven van de streek. In 1579 werd het verwoest door de Beeldenstormers.⁶ Na de vernieling vestigden de nonnen zich vanaf 1584 in de Tweebruggenstraat in Gent.
- Op de Ferraris kaart (1771-1778) loopt de “Ouden Brusselsche Heirweg” evenwijdig aan de loop van de Schelde. In de Scheldebocht is het klooster “Nieuwenbosch” verdwenen. Enkel de kloosterdreef, de huidige Kruisdreef, en de pachthoeve zijn zichtbaar op de kaart. Er is reeds bebouwing aanwezig op de site. Er staat een langwerpig gebouw op de plaats waar de oranjerie nu staat.
- In 1882 werd de Schelde rechtgetrokken en werd de pachthoeve van het klooster, ook bekend als Bosseveerhoeve, van de rest van het terrein afgesneden.

2.3.1.2 VANAF 1833 – KASTEELDOMEIN

- Op de kadastrale legger uit 1833 staat de volgende vermelding over het kasteel: “Nr 60: Mr. Baron Coppens. Plan tot het maken van een nieuw kasteel ... gelegen op de gemeente Melle. Afgeleverd den 28 maart 1833”.
- Het kasteel Coppens is gebouwd in opdracht van de Gentenaar C. Coppens naar een ontwerp van de Gentse architect Louis Minard (1801-1875).
- De oranjerie werd in 1852 gebouwd.⁷ Minard ontwierp de oranjerie in de vorm van een neoclassicistische tempel. Het ontwerp is geïnspireerd op de oranjerie gebouwd in 1829 door architect Louis Roelandt in de Gentse plantentuin. Deze oranjerie is ondertussen verdwenen maar er zijn wel plannen van bewaard gebleven in de archieven van Ugent.⁸ Dit ontwerp toont een centrale toegangsdeur in de zijgevel. Mogelijk heeft deze als inspiratie gediend voor het groot centraal zwevende deurvenster in de westelijke zijgevel.
- Nadat in Gent de octrooirechten werden afgeschaft in 1860, werd het hek van de Keizerpoort, een oude octrooiport, geplaatst aan de ingang van het kasteel Coppens te Melle. (*Tijdens latere bouwwerken op de Tuinbouwschool werd één van de arduinen pijlers aangereden en brak doormidden. De gave en de gebroken binnenpijler werden als sierelement in het gazon van het kasteel geplaatst*).

⁴ Desmet, G., In de kijker “Opgravingen naar de verdwenen Nieuwenbosabdij”, tijdschrift Stadsarcheologie, jg 1, nr. 1, 1977, p40

⁵ http://vigorclius.be/images/Hugo_II_Deel_1.pdf

⁶ Dosogne, J., 150 jaar Tuinbouwschool Melle, eigen uitgave, Melle, 1999, p. 33

⁷ Afb. 05 bijlage 2.1, kadastrale mutatieschets nr 103a toestand 1852

⁸ <https://lib.ugent.be/en/catalog/rug01:001966338>

- Op de historische Popp-kaart (1842-1879) zien we het kasteeldomein (perceel 19a) met kasteel (97a) en oranjerie (103a) op de rechter Schelde-oever. De "Ouden Brusselsche heirweg" is verdwenen op deze kaart.
- Op de topografische kaart van Melle dd. 1863 is reeds een duidelijke aanleg van het kasteeldomein merkbaar. Ten noorden van de oranjerie kunnen we een boomgaard onderscheiden, alsook ten oosten van het kasteel. Verder zijn er twee groenlobben ten zuiden en ten westen van het kasteel. De zuidelijke lob wordt volledig omarmd door bosgroei, de westelijke, niervormige lob is grootschaliger en wordt aan zuidzijde ook begrensd door bos tot aan de 'Route de Gand à Bruxelles'. Ook de toegangsweg naar het domein alsook de andere paden zijn hierop weergegeven.
- Op de topografische kaart dd. 1879 is dezelfde aanleg nog waarneembaar. De Schelde is doorgetrokken, maar nog niet afgesneden van de oorspronkelijke bocht.
- Het "Plan du Parc" dd. 1884 toont een ontwerp van het kasteeldomein van de hand van Hubert van Hulle.⁹ Het ontwerp is gemaakt in opdracht van de toenmalige eigenaar Alfred Piers de Raveschoot (1831-1897). Op het plan is de oude Scheldemeander afgesneden van de Schelde.¹⁰ De boomgaard ten oosten van het kasteel is verdwenen. Ten noorden van de oranjerie is een deel van de boomgaard vervangen door 4 moestuinen, een serre en een woning voor de tuinman.
- Op de topografische kaart dd. 1893 zijn enkel de twee eerstgenoemde wijzigingen in het plan van van Hulle duidelijk waarneembaar. Ook is de aanleg van het kasteeldomein op deze kaart uitgebreid tot in het gebied binnen de oude Scheldebocht, bereikbaar via een bijkomend pad vanuit het kasteel.
- In 1899 laat Piers de Raveschoot een L-vormig bijgebouw aan de oranjerie bouwen (cfr. kadaastermutatieschets dd. 1899).
- Op de topografische kaart dd. 1910 is de parkaanleg binnenin de Scheldebocht reeds vervangen door een boomgaard. Hetzelfde pad geeft nog steeds toegang tot deze zone vanuit het kasteel. Verder zijn bijkomende paden waarneembaar in de niervormige lob aan westzijde van het kasteel.
- Het "Plan du domaine Zwaenhoek" (*Kasteel "Zwaenhoek" is een alternatieve benaming voor het kasteel Coppens*) dd. 24 april 1935 geeft de opmeting weer van het kasteeldomein (lot 1; 7ha 84 are en 76 ca). Het terrein was op dat ogenblik eigendom van de familie Beernaerts, die het terrein hadden aangekocht van de familie Piers de Raveschoot.¹¹ Op dit plan is het oorspronkelijke kasteeldomein buiten de Schelde-arm opgesplitst in drie loten en is het domein zelf gereduceerd in grootte tot lot 1. De begrenzing met lot 2 en 3 komt overeen met de huidige zuidelijke en westelijke grenzen van het domein. Aan noordoostzijde wordt lot 1 begrensd met de Schelde-arm en is dus afgesplitst van de boomgaard.

2.3.1.3 NA 1936 – TUINBOUWSCHOOL

In 1936 werd het kasteeldomein aangekocht door de Staat. Sinds 1937 is het in gebruik als de Tuinbouwschool Melle.¹²

Historische schets Tuinbouwschool

Na de omwenteling van 1830 en het ontstaan van de jonge staat België werden verschillende tuinbouwscholen opgericht. Institut Royal d'Horticulture de Gendbrugge werd opgericht in 1849 door kweker Louis Van Houtte (1810-1876). Hij beschikte over een tuinbouwbedrijf in Gentbrugge met serres en koude kassen waarin planten van overal ter wereld waren ondergebracht. In 1871 verlaat de tuinbouwschool het bedrijf van Van Houtte. De Staatshofbouwschool wordt gehecht aan de Kruidtuin van de Hogeschool Gent. De periode na WOI en de crisis in de tuinbouw zorgde in 1923 voor de afschaffing van de school. De school werd vervangen door avond- en

⁹ Van Hulle, H. J., Quelques plans dessinés & exécutés par H. J. Van Hulle, ca. 1870-1900, 10 plannen, p11 (Plan du Parc 1884)

¹⁰ <http://lib.ugent.be/catalog/rug01:002069375>

¹¹ Eigen archief van de Tuinbouwschool

¹² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36206>

zondagsleergangen. De school werd opnieuw geopend in 1931 en gehecht aan het Ministerie van Openbaar Onderwijs.

- Op de topografische kaart van Melle dd. 1937 zien we een wijziging van de aanleg van het kasteeldomein. Het serrecomplex voor bloementeelte figureert aan de overzijde van de oranjerie. De boomgaard aan de achterzijde van de oranjerie is verdwenen.
- Het domein werd in 1942 uitgebreid door de aankoop van de boomgaard gelegen tussen de parkvijver (de oude Schelde meander) en de Schelde
- Het 100-jarig bestaan van de Rijkstuinbouwschool werd gevierd in juli 1949. Een glasraam ter ere van Louis Van Houtte werd geplaatst in het ontvangtsalon van het kasteel. Hierbij werden de centrale toegangsdeuren vervangen. Ook werden er nieuwe bedrijfsgebouwen van de afdelingen groente- en fruitteelt ingehuldigd.
- In de periode 1950-1970 werden diverse gebouwen en serres bijgebouwd op de site: (nummering van de gebouwen zie afb. 20 van bijlage 2A.1, inrichtingsplan school)
 - 1950: oprichten van een internaat, zonder hiervoor over specifieke gebouwen te beschikken.¹³
 - 1952-'53: bouwen van een voorlopige turnzaal
 - 1953-'56: Aan het oorspronkelijke serrecomplex van de afdeling bloementeelte werd een nieuw complex gebouwd in ijzer en aluminium (inmiddels vervangen door een grotere serre, gebouw nr 4a & 4b).
 - 1954-'55 De afdeling groenteteelt kreeg een nieuw vast warenhuis (gebouwnr. 7a & 7b).
 - 1958-'59 De afdeling boom- en fruitteelt kreeg een nieuw serrecomplex.
- De vijver werd uitgebaggerd in 1959. Met de specie werd een perceel grond van ongeveer 1 ha, rond de vijver opgehoogd.
 - In 1960 werd begonnen met de bouw van een nieuw schoolgebouw naast het kasteel (gebouwnr. 2 & 3),
 - 1971: De afdeling groenteteelt kreeg een nieuwe teeltserre.
- Op een luchtfoto uit 1971 is de Engelse landschapstuin grotendeels vervangen door schoolgebouwen en rationeel ingedeelde tuinen.¹⁴
- In 1977-'78 werden nieuwe paviljoenen opgericht voor de afdeling tuinarchitectuur.
- In 1980-1982 werd een groot elektronisch gestuurd serrecomplex gebouwd.
- In 1985 werden 3 ha grond langs de Schelde verworven door de school, zodat de totale oppervlakte van de school nu 17 ha bedraagt.
- 1986: bouwen van een nieuwe turn- en sportzaal
- In 2000 werden de dijken van de Schelde opgehoogd in het kader van het Sigmaplan. Hierdoor is er een strook van 30 m breedte van het terrein van de Tuinbouwschool evenwijdig met de Schelde onteigend.
- Rond 2000 werd een schoolgebouw voor de Hogeschool Gent gebouwd langsheen de Brusselsesteenweg.
- Aan de noordzijde van de oranjerie werd in 2010 een nieuw serrecomplex aangebouwd.

2.3.2 BOUWKUNDIG ERFGOED

2.3.2.1 KASTEEL COPPENS

TYPOLOGIE

Het kasteel heeft de typologie van een neoclassicistische buitenplaats., een tweede verblijf buiten de stad. Dit negentiende-eeuwse landhuis - was een zogenaamd "Huys van Plesantiën", de plek waar feestjes en galanerieën plaatsvonden.¹⁵

STIJL

Exterieur

¹³ Dosogne, J., 150 jaar Tuinbouwschool Melle, eigen uitgave, Melle, 1999, p. 22-32

¹⁴ www.geopunt.be, zie Afb. 18 bijlage 2A.1

¹⁵ Olsen, J., "De rouwborden uit de Sint-Martinuskerk te Melle", in: De Gonde, jg. 26, 1998, nr 1., p 17

Monumentale neoclassicistische woning die ingeplant is op een verhoging in het Engelse landschapspark. Dit dubbelhuis omvat vijf traveeën en twee en een halve bouwlagen op een souterrain. Opvallend is de sierlijke smeedijzeren vorstkam op het zinken schilddak. De symmetrisch opgebouwde gevels bestaan uit bepleisterde en witgeschilderde lijstgevels met een licht uitspringend middenrisaliet. De hoge en omlijste rechthoekige vensters en deuren zijn uitgevoerd in een zuiver neoclassicistische stijl. Voor- en achtergevel met een terras en toegangstrap ter breedte van het middenrisaliet. Opvallend zijn de kolossale zuilen, versierd met Korinthische kapitelen en geprofileerde basis. De blinde vensters in de bovenhoeken van de gevels hebben een empire getinte reliëfdecoratie.¹⁶ Het historische uitzicht is in detail beschreven in hoofdstuk 3.3.1 inventarisatie van het kasteel.

Interieur

Het interieur van de benedenverdieping omvat verschillende salons in diverse neo-stijlen, alle in verschillende hoofdtönen gekleurd. Het Louis Van Houtte salon (het vroegere ontvangtsalon) heeft een sterk geprofileerde plafonddecoratie in Louis-Philippesstijl. De centrale rozet, de grote vierkante caissons met ingewerkt Hermeshoofd, tussen bladrandmotieven en de wanddecoraties, zijn mooie voorbeelden van deze architectuur. Dit salon staat in contrast met de streng neoclassicistische marmeren zaal. De neo-Vlaamse-renaissance jachtkamer en neo-Lodewijk XVI eetkamer en muzieksalon zijn voorbeelden van de uiteenlopende neostijlen die gebruikt werden tijdens het neoclassicisme.¹⁷

Het kasteel onderging een aantal wijzigingen:

- De historische foto van de voorgevel, ca 1900, toont originele elementen die verdwenen zijn. Het gebouw was oorspronkelijk -afgewerkt met een leien dakbedekking. De hoge ramen waren beluikt.¹⁸
- Twee historische foto's uit de tijd dat het kasteel bewoond was door de familie Beernaerts tonen een deel van de achterzijde van het kasteel. Hierop zijn de historische raamkozijnen en houten luiken in detail te zien. Het lichtarmatuur boven de centrale toegangsdeur is vermoedelijk oorspronkelijk.¹⁹
- Op een tweede historische foto van de voorgevel ca 1900 is de relatie met voorliggende park zichtbaar.²⁰
- In 1959 werd het kasteel opgemeten. Hiervan zijn de plannen van de gelijkvloers, de 1ste en 2de verdieping en de keldering bewaard gebleven.²¹
- In 1960 wordt tegen de zuidoostelijke zijgevel een nieuwe vleugel met klaslokalen, speelplaats en sanitair aangebouwd.²²
- Het is onduidelijk wanneer de originele leien dakbedekking van het kasteel vervangen werd door een zinken roevendak. Vermoedelijk is dit gedaan omstreeks 1959.
- In 1992: Bouw van een zij-inkom aan de trap van het kasteel.²³
- In 1995 waren er plannen om een restauratiedossier op te starten voor de Oranjerie en het Kasteel.
- In 1999: Aanbouw noodtrappen aan de rechterzijgevel.²⁴
- In 2011 werd een onderhoudspremie aangevraagd en waarop in 2014 de volgende werken werden uitgevoerd: vernieuwen van het zinken dak met staande naad, hermeten en bekleden schoorsteen, plaatsing dakramen en verluchting, vernieuwen van zink in de bakgoot
- De zoldervloer is geïsoleerd.

In het interieur is de grootste structurele wijziging, het verwijderen van de originele trap en vervangen door een betonnen trap (vermoedelijk jaren 60/70). Andere ingrepen bleven beperkt tot verwijderen en toevoegen van lichte wanden: zie plannen bestaande toestand.

¹⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36206> (geraadpleegd op 20-03-2017)

¹⁷ Dossier: Restauratie Oranjerie uitgegeven door KTA Tuinbouwschool Melle, ca 2009, p. 9.

¹⁸ Voorgevel kasteel Zwaanhoek, Arch. Louis Minard, foto: www.delcampe.net, ca. 1900 (Afb. 23 bijlage 2A.2)

¹⁹ Achtergevel kasteel Zwaanhoek, foto: Gemeentelijk Museum, archief en documentatiecentrum Melle, ca. 1908-1912 (Afb. 24-25 bijlage 2A.2)

²⁰ Voorgevel kasteel Zwaanhoek, Arch. Louis Minard, foto: KIK-IRPA nr 159804, z.datum (Afb. 26 bijlage 2A.2)

²¹ Archief van de Tuinbouwschool, plannen Kasteel Coppens inrichting klaslokalen, 6-10-1959 (afb.27-28-29-30 van bijlage 2A.2)

²² Plannen: aanleg speelplaats met sanitair, Arch. P. Heyden & G. Bontinck, 1960, i.o.v. Min v. Openbare Werken (afb. 31 bijlage 2A.2)

²³ Plan: zij inkom trap kasteel Melle, Arch. P. Samboer, 25-2-1992 (afb. 32 bijlage 2A.2)

²⁴ Plan: vervangen van brandweertap 1, A. Melkebeke, 1999, i.o.v. het Gemeenschapsonderwijs (afb. 33 bijlage 2A.2)

2.3.2.2 ORANJERIE MET BIJGEBOUWEN

TYOLOGIE:

Bij de aanvang van de 19de eeuw verschenen oranjerieën op kasteeldomeinen van aristocraten. De oranjerieën werden gebouwd om de collecties en curiositeiten, die in andere continenten verzameld waren, te laten bewonderen. Oranjerieën werden gebouwd om de temperatuur rond de oranjebomen, laurier en andere exotische planten boven het vriespunt te houden. De stenen oranjerie heeft grote vensters aan de zuidzijde, een overwegend gesloten achterwand aan de noordkant en een stevig dak. Tijdens de winter was het noodzakelijk om de zonnewarmte aan te vullen met stookwarmte. De eerste vorm van verwarming was het open vuur, later werden kachels gebruikt, en ten slotte vloeren en wanden met ingenieuze rookkanalen. Bij een te lage luchtvochtigheid werd koud water op de verwarmde vloer gesprengd. Daardoor ontstond een tropisch vochtig klimaat. In het voorjaar werden de oranjebomen en laurier in hun grote potten naar buiten verplaatst. De oranjerie behorende bij het kasteel Coppens is een mooi voorbeeld van deze typologie.²⁵ Het is een ingekorte versie van de oranjerie die in de Gentse Kruidtuin stond, thans Baudelo-hof. Het is een bijzonder elegant neoclassicistisch gebouw.²⁶

STIJL:

Exterieur

Het hoofdgebouw van de oranjerie is een in neoclassicistische stijl gebouwd en bepleisterd en witgeschilderd rechthoekig gebouw op een souterrain. Het vooraanzicht refereert aan een klassieke tempel. De zuidgevel bevat hoge rechthoekige vensters tussen blauwe hardstenen zuilen.²⁷ (Het historische uitzicht is ook beschreven in het hoofdstuk inventarisatie.)

Bijgebouw: Het lagere L-vormig bijgebouw (koetshuis met aanbouw) is eveneens in neoclassicistische stijl gebouwd. De gevels zijn bepleisterd en witgeschilderd. Ze zijn plaatselijk geritmeerd door rondboogarcades die zich bevinden tussen Dorische pilasters op hardstenen imposten. Het volume bevindt zich onder een schilddak dat afgewerkt is met een doorlopende kroonlijst. Boven de rondboogarcades is de gevel afgewerkt met een fries.

INTERIEUR

De oranjerie met koetshuis onderging volgende wijzigingen:

- Een foto uit 1937 toont het vermoedelijk origineel uitzicht. Het hoofdgebouw is bekroond met een leien dakbedekking.²⁸
- In 1959 wordt de oranjerie met bijgebouwen ingericht als Rijkstuinbouwschool en het bijgebouw wordt verbouwd tot klaslokalen en studiezaal. Hiervan zijn de plannen bewaard gebleven.²⁹
- In 1984: inventarisatie van de bestaande toestand (tekeningen zie afb. 39-45 bijlage 2A.3) door Ministerie van Onderwijs. Het buiten pleisterwerk werd plaatselijk hersteld met cementpleister.³⁰ De historische foto uit de jaren '80 toont de werken aan het hoofdgebouw.³¹
- In 1992 werd de bouwvallige toestand van de oranjerie opgenomen door studenten van de afdeling Monumenten- en Landschapszorg van het Hoger Architectuurinstituut van Antwerpen. Uit het dossier blijkt de vergaande verwerking van de historische raamconstructies en de verwerking van het basement van de zuilen van het hoofdgebouw. Er werden detailtekeningen opgemaakt van de hoge ramen aan de zuidzijde.³²

²⁵ Baillieul, B. & Oers, W., "Een passie voor het exotische", in brochure: Van nature een monument – open monumentendag, stedelijke Dienst Monumentenzorg, 2004, p. 26-35.

²⁶ Baillieul, B. & Oers, W., "Een passie voor het exotische", in brochure: Van nature een monument – open monumentendag, stedelijke Dienst Monumentenzorg, 2004, p. 33.

²⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/36206> (geraadpleegd op 20-03-2017)

²⁸ Hoofdgebouw oranjerie, Arch. L. Minard, foto: Gemeentelijk Museum, archief en documentatiecentrum Melle, 1937 (afb. 35 bijlage 2A.3)

²⁹ Archief van de Tuinbouwschool, plannen oranjerie inrichting als school, 27-11-1959

³⁰ Plannen oranjerie bestaande toestand, Arch. G. Vandenbussche, 1984, i.o.v. het Ministerie van Onderwijs (afb. 39-45 bijlage 2A.3)

³¹ Hoofdgebouw Oranjerie, Arch. L. Minard, foto: Gemeentelijk Museum, archief en documentatiecentrum Melle, ca 1984 (Afb. 47 bijlage 2A.3)

³² Archief van de Tuinbouwschool (Afb. 48 bijlage 2A.3)

- In 1993 wordt een renovatiedossier voor de oranjerie opgemaakt door ARGO gebouwen buitendienst.³³ De voorziene werkzaamheden waren: het dichtten van de kleine deuropening in de linker zijgevel, slopen van de schoorsteen en waterdichting aanbrengen in het dak, de verlichting van het gebouw optimaliseren. Deze werkzaamheden zijn maar deels uitgevoerd.
- Tussen 1995 en 1997 worden in eigen beheer herstellingswerken uitgevoerd aan de oranjerie, met name aan het metselwerk en de bevoering. De oude stellages met plantenrekken werden weggenomen en het volledige dak (gebinte, koepel, ...) werd behandeld tegen houtworm. Elektriciteitsleidingen en schakelkasten werden vernieuwd. De oude verbrokkelde vloer werd vervangen door een betegeling met gebakken rustieke kleitegels. Ter plekke van de oorspronkelijke rookkanalen werden rode tegels aangebracht. Er werd vloerverwarming geïnstalleerd met circulatiepomp en een elektrisch bord. De kanalen voor de vloerverwarming werden vernieuwd. Er werden herstellingen uitgevoerd aan de blauwe hardsteen. De ramen aan de achterzijde en de zijdeur en de hoge ramen van de oranjerie werden vernieuwd. De centrale toegangsdeur vertoont nog de vermoedelijk oorspronkelijke roedeverdeling (zie hiervoor afb. 16 bijlage 2A.1). De vervanging van de hoge ramen aan de voorzijde werd afgekeurd door Monumenten en Landschappen. Men eiste authentieke materialen die onmogelijk met eigen middelen gefinancierd konden worden. De restauratie werd stopgezet.³⁴
- In 2009 werd de noord- en oostgevel van de bijgebouwen gerenoveerd in voorbereiding van de aanbouw van een nieuwe serre. Het pleisterwerk werd hersteld en beschilderd. De kroonlijsten aan de drie zijden van het koetshuis werden geschilderd. De zinken goten werden vernieuwd.
- In 2010: aanbouw grote serre aan noordwestelijke zijde van de bijgebouwen van de oranjerie. Uitgevoerd door architect Johan Van Oyen.³⁵
- Aanvraag onderhoudspremie oranjerie en kasteel in 2011 voor de restauratie van de daken.
- Tussen 2012 en 2015 zijn de dakbedekkingen van de oranjerie en de bijgebouwen gerenoveerd. De vezelcementleien op het hoofdgebouw zijn vervangen door natuurleien. De bijgebouwen werden voorzien van een zinken dak met staande naad. Het dak wordt in eigen beheer geïsoleerd.

2.3.3 ENGELS LANDSCHAPSPARK

Het kasteelpark was een typevoorbeeld van de 19e-eeuwse Engelse landschappelijke stijl, een romantische stroming waarbij men het formele karakter uit de tuinarchitectuur wilde bannen. De Engelse landschapsstijl is in hoofdzaak gebaseerd op het werkelijke landschap (vooral het Engelse landschap), waarbij haar natuurlijke gegevens zoals reliëf, water en beplanting als componenten voor de vormgeving van een park werden ingepast. Typerend voor de tuincultuur in deze periode zijn: ellipsvormige ruimten en golvende ruimten, lange doorzichten; vista's (zichtassen), glooiende gazons met boomgroepen, asymmetrie, waterpartijen, kunstmatige heuvels, tuinornamenten tussen de beplanting, folies en een centraal gelegen kasteel.

In functie van de topografische kaarten en het ontwerpplan van J. H. Van Hulle kunnen we afleiden dat het kasteeldomein vele kenmerken vertoonde van deze landschapsstijl³⁶:

- Inspelend op het natuurlijke reliëf van de oude Scheldearm werden gebogen paden uitgetekend. Hierdoor ontstaan wisselende en verrassende zichtassen.
- Vanaf het kasteel vertrekken een 5-tal zichtassen. Hierdoor oogt het park overzichtelijk.
- Het glooiende gazon met solitaire boomgroepen zorgt voor een afwisselend open en gesloten decor.
- Vanaf de trappen van het kasteel (oostzijde) is een subtiel optisch effect uitgewerkt. Het hol verloop van het gazon in de kijkrichting wordt langs beide zijden ondersteund door beplantingsmotieven. Hierdoor ontstaat dieptewerking. De begrenzing met het omliggende landschap is vaag gehouden. Hierdoor lijkt het park groter dan het in werkelijkheid is.
- Door de rijke plantencollectie is het park in alle jaargetijden aantrekkelijk.
- De vloeiende overgang tussen de verschillende plantenmassieven geeft een ongekunstelde indruk.

³³ Plannen renovatie oranjerie, Arch. G. Boel, 1993, i.o.v. Argo Gebouwen Buitendienst (Afb. 49-50 bijlage 2A.3)

³⁴ Archief Tuinbouwschool, Dossier: Restauratie Oranjerie uitgegeven door KTA Tuinbouwschool Melle, ca 2009, p. 14.

³⁵ Plan: Het bouwen van een serre, Arch. J. Van Oyen, 2010, i.o.v. KTA Tuinbouwschool

³⁶ Archief Tuinbouwschool, Dossier: Restauratie Oranjerie uitgegeven door KTA Tuinbouwschool Melle, ca 2009

- De wandelpaden doorkruisen de zichtlijnen waardoor ze weinig of niet zichtbaar zijn. Kruisingen van paden zijn verborgen in de beplanting waardoor contrasten ontstaan: licht-donker, open-gesloten.
- Het weerspiegeld effect van de waterpartij en het gevoel aan een doorstromende rivier te vertoeven (hier toevallig een oude Scheldearm).

2.3.4 ARCHEOLOGISCHE SITE

Tijdens grondwerken op de boomgaard in 1948 werd de grafkapel van Hugo II blootgelegd. Dit praalgraf bevindt zich nu in het STAM te Gent.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN

3.1 ALGEMENE BESCHRIJVING/TYPERING EN RUIMTELIJKE CONTEXT

De site van de tuinbouwschool Melle omvat een deel van het vroegere kasteeldomein Coppens. Op het terrein bevinden zich twee beschermde gebouwen, het kasteel Coppens met oranjerie, en een beschermde boomgaard. Het kasteel is centraal gelegen in het landschapspark. Het kasteel is niet meer zichtbaar vanaf de Brusselsesteenweg door de bijbouw van schoolgebouwen aan de straatzijde. Voor het kasteel bevindt zich de grote serre voor de bloementeleet. In de nieuw aangebouwde rechterzijgevel van het kasteel bevinden zich de klaslokalen van het secundair onderwijs.

De oranjerie heeft zijn oorspronkelijke functie behouden. In de bijgebouwen bevinden zich de lokalen voor de dierenzorg. De tuinen achter de oranjerie zijn bebouwd met serres voor de groenteteelt.

3.2 PLANNEN EN FOTO'S BESTAANDE TOESTAND

3.2.1 PLANNEN BESTAANDE TOESTAND

- *Zie bijlage 3A.1.* Inplantingsplan site met alle gebouwen
- *Zie bijlage 3A.2.* Grondplannen en gevels Kasteel Coppens
 - Nota: Voor de gevels van het kasteel zijn bewerkte foto's gebruikt. Voor de opbouw van de rechterzijgevel is een spiegeling van de linkerzijgevel gebruikt.
- *Zie bijlage 3A.3.* Grondplannen en gevels Oranjerie met bijgebouwen

3.2.2 FOTO'S BESTAANDE TOESTAND

- *Zie bijlage 3B.1:* Overzichtsfoto' site met alle gebouwen
- *Zie bijlage 3B.2:* Foto's Kasteel Coppens: exterieur & interieur
- *Zie bijlage 3B.3:* Foto's Oranjerie met bijgebouwen: exterieur & interieur

3.3 BESCHRIJVING ERFGOEDELEMENTEN

3.3.1 BOUWKUNDIG ERFGOED

Deze beschrijving is opgemaakt per gebouw, waarbij zowel een inventaris is opgemaakt van de erfgoedelementen van het exterieur als van het historisch interieur van de beschermde monumenten.

3.3.1.1 KASTEEL COPPENS

3.3.1.1.1 EXTERIEUR

Historisch uitzicht

Rechthoekig monumentaal symmetrisch opgebouwd volume. Het kasteel omvat vijf traveeën en twee en een halve bouwlagen op een souterrain. De lijstgevels zijn bepleisterd en witgeschilderd. Ze zijn voorzien van imitatiebanden en -hoekstenen ter plekke van de hoektraveeën. De voor- en achtergevel zijn vijf traveeën breed, met een licht uitspringend middenrisaliet van drie traveeën breed. Dit middenrisaliet is verdeeld door vier kolossale pilasters, versierd met Korinthische kapitelen en geprofileerde hardstenen basis. De zijgevels zijn vier traveeën breed, waarvan de twee in het midden licht uitspringen. Breed omlopend hoofdgestel met gelede architraaflijst en fries.

Elke travee bevat twee hoge en omlijste rechthoekige ramen op een blauwe hardstenen lijst. De oorspronkelijke ramen uit de 19^e eeuw waren sobere acht-vlak-ramen. Ze hadden een hoofdeling in de vorm van een kruis. De twee bovenste vlakken bevatte het bovenlicht en de onderste zes vlakken de opengaande delen. De opengaande

delen waren voorzien van een fijne glasroeden verdeling en een afgerond raamkalf. De ramen op de verdieping werden ontworpen als *fenêtres à terre* waardoor er balustrades als noodzakelijke beveiliging nodig waren. Ook alle vensters op het gelijkvloers waren afgewerkt met deze zwarte geschilderde ijzeren sierleuningen. Deze ijzeren balkonhekken hebben een strakke opbouw uitgaande van een ruitvorm afgewerkt met twee centrale cirkelvormen.

Op historische foto's is zichtbaar dat in de vlakke fries bovenin de kleine rechthoekige vensters waren afgewerkt met empire getinte reliëfdecoraties (zie afb. 13 & 16 van bijlage 2). In de fries zitten blinde vensters in de bovenhoeken van de voor- en achtergevel. Alleen de blinde vensters in de voorgevel zijn nog voorzien van reliëfdecoraties. De vensters op de tweede bouwlaag van het middenrisaliet zijn voorzien van hardstenen driehoekige frontons op consoles. De vensters op de tweede bouwlaag van de hoektraveeën en de deuren op het gelijkvloers zijn afgedekt door een sobere rechte hardstenen lijst op consoles. Alle vensters en deuren waren voorzien van houten lichtkleurige luiken.

Het geheel volume is voorzien van een omlopende sokkel uit blauwe hardsteen. Een terras en toegangstrap ter breedte van het middenrisaliet is uitgewerkt ter hoogte van de voor- en achtergevel. Een buitenkeldertrap met decoratief uitgewerkte ijzeren leuning is uitgewerkt in de noordoostelijke zijgevel. In het gevelvlak boven deze keldertrap werd op de tweede bouwlaag een metalen uithangteken aangebracht. Om de hoek is een hangklokje met klepel aangebracht.

Het volume is bekroond door een leien schilddak en voorzien van een witte smeedijzeren vorstkam tussen de rookkanalen. Het dak is afgewerkt met een rechte uitspringende houten kroonlijst met tandlijst en klossen.

Huidig uitzicht:

Het historische uitzicht van het kasteel is goed bewaard gebleven. De grootste wijzigingen zijn het vervangen van het originele leibedekking door een zinken dak met staande naad en het verdwijnen van de luiken. De originele vensters en deuren zijn in alle gevels vervangen door buitenschrijnwerk met een gelijkaardige indeling.

De voorgevel heeft zijn originele uitzicht grotendeels behouden. Door de aanbouw van de klaslokalen aan de rechter zijgevel van het kasteel is de symmetrische opbouw echter wel gewijzigd. De centrale toegangsdeur in de voorgevel, een dubbele deur met bovenlicht is vervangen door een enkele deur met glas-in-lood. Deze deur is in 1949 geplaatst en bevat glas-in-lood ramen ter ere van Louis Van Houtte.

De reliëfdecoratie die nu nog aanwezig is bij de blinde vensters in de fries is bij de andere vensters van de fries verdwenen. De Korinthische kapitelen die de pilasters in de voorgevel bekronen zijn in goede toestand. De ijzeren sierleuningen bij de vensters zijn momenteel lichtkleurig en vertonen roestvorming. De lichtarmaturen op de pilasters zijn niet origineel.

Bij de achtergevel zijn verbouwingen gedaan ter plekke van de omlopende sokkel uit blauwe hardsteen. Links van de toegangstrap zijn sanitaire lokalen ? aangebouwd op kelderniveau. Deze lokalen sluiten aan ter hoogte van het terras en de omlopende kordonlijst. Om een toegang via het rechterraam mogelijk te maken, werd aan de rechterzijde van de toegangstrap een nieuw platform bijgebouwd.. en werd het raam verbouwd tot toegangsdeur. Rondom dit platform is een nieuw e balustrade aangebracht. De originele sierbalustrades die oorspronkelijk bij de hoge vensters hingen zijn hierbij herbruikt.

Bij de linkse zijgevel is boven de buitenkeldertrap met originele ijzeren leuning een afdakje aangebracht met kunststofplaten. De gevel is terplekke van het afdak vervuild. Dit afdakje doet afbreuk aan de historische gevel.

De rechter zijgevel is zwaar verbouwd door de aanbouw van een extra schoolvleugel. De vier vensters van het middenrisaliet werden dichtgemaakt, één raamopening bleef behouden, maar werd aangepast tot binnendeur. Achter deze vleugel is een noodtrap tegen het kasteel aangebouwd. Het kleine venster in de rechter bovenhoek verbouwd tot nooddeur. Door deze ingreep wordt de gelede architraaflijst doorbroken. Originele regenwaterafvoleidingen zijn vervangen door leidingen in PVC.

Beknopt schadebeeld gevels kasteel: De gevels vertonen achterstallig onderhoud. De blauwe hardstenen toegangstrap en bordes aan de voorzijde zijn verzakt. De hardstenen driehoekige frontons op consoles boven de vensters vertonen plaatselijk sporen van verwerking. Het pleisterwerk is sterk verweerd. De imitatiebanden en -hoekstenen ter plekke van de hoektraveeën zijn plaatselijk te controleren.

3.3.1.1.2 INTERIEUR

Zie interieurfoto's p27-95 in *fotobijlage 3B.2: exterieur & interieur Kasteel Coppens*

KELDER

Algemeen: Deze ruimten waren in gebruik als kelder- en opslagruimten. Ze bestaan uit een bakstenen gewelf en zijn afgewerkt met een tegelvloer.

Functioneel: Er is veel oude infrastructuur aanwezig die niet meer gebruikt wordt. Het gebruik van de kelders onder de grote blauwe hardstenen buitentrappen zorgt voor een vochtproblematiek.

→ -1.01

- Vloer: tegels (keramisch?) met fijn patroon
- Wandafwerking: bepleisterd en grotendeels bezet met geglazuurde wandtegels
- Plafond: eenvoudig bepleisterd plafond
- Binnenschrijnwerk: de binnendeur is niet historisch
- Buitenschrijnwerk: houten ramen met houten raamomlijsting

→ -1.02

- Vloer: tegels met fijn patroon
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd gewelf
- Binnenschrijnwerk: de binnendeur is niet historisch

→ -1.03

- Vloer: tegels met fijn patroon
- Wandafwerking: cementering met bepleistering (?)
- Plafond: verlaagd plafond
- Buitenschrijnwerk: origineel houten raam

→ -1.04

- Vloer: tegels met fijn patroon
- Wandafwerking: Bezet met tegels en houten latten
- Plafond: verlaagd tegelplafond in slechte staat met achterliggend gewelf zichtbaar
- Binnenschrijnwerk: houten(?) binnenraam

→ -1.05

- Vloer: gele cementtegels
- Wandafwerking: bespleisterd
- Plafond: bepleisterd, zichtbaar gewelf
- Binnenschrijnwerk: de houten binnendeur is niet historisch, de houten deuromlijsting wel

➔ -1.06

- Vloer: zwart keramische tegels
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: eenvoudig bepleisterd plafond, gewelf is zichtbaar
- Binnenschrijnwerk: zowel de deuren als de omlijstingen en afwerkingen zijn origineel

➔ -1.07

- Vloer: zwarte keramische tegels
- Wandafwerking: bepleisterd, gewit met kaleisel
- Plafond: vlak van blauwe hardsteen
- Binnenschrijnwerk: originele deur
- Buitenschrijnwerk: origineel houten raam, (origineel rooster?)

➔ -1.08 t.e.m. -1.10

- Vloer: zwarte keramische tegels
- Wandafwerking: bepleisterd, gewit met kaleisel
- Plafond: bepleisterd, deels hout: kinderbalken zichtbaar
- Binnenschrijnwerk: originele paneeldeur
- Andere elementen: houten trap

➔ -1.11

- Vloer: houten traptreden
- Wandafwerking: bepleisterd, gewit met kaleisel
- Plafond: bepleisterd, deels houten balklaag met kinderbalken zichtbaar
- Binnenschrijnwerk: originele paneeldeur
- Andere elementen: in pandige houten trap die toegang geeft tot het jachtkamersas.

➔ -1.12

- Vloer: gele tegels
- Wandafwerking: bepleisterd, nieuw gemetselde bakstenen muurverdeling
- Plafond: gewelf
- Binnenschrijnwerk: deuromlijsting origineel, binnendeur is niet historisch

➔ -1.13

- Vloer: zwarte tegels
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd
- Binnenschrijnwerk: binnendeur is niet historisch

➔ -1.14

- Vloer: gespikkelde tegels
- Wandafwerking: bepleisterd, deels tegels, deels houten beplanking
- Plafond: gewelf

- Binnenschrijnwerk: originele elementen aanwezig

➔ -1.15

- Vloer: tegels
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: gewelf
- Binnenschrijnwerk: originele keldergaten aanwezig

➔ -1.16

- Vloer: gespikkelde tegels
- Wandafwerking: bepleisterd, deels houten beplanking
- Plafond: gewelf
- Binnenschrijnwerk: binnendeuren niet historisch

➔ -1.17

- Vloer: gespikkelde tegels
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd
- Binnenschrijnwerk: buitenraam: opening met traliewerk, binnendeur is niet historisch

➔ -1.18

- Vloer: gespikkelde tegels
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd
- Binnenschrijnwerk: binnendeur en buitendeur zijn niet historisch

GELIJKVLOERS

Algemeen: De gelijkvloerse verdieping omvat rijkversierde salons, gebruikt voor de ontvangst van gasten. Ze pasten in het historische idee van "vivre entre cour et jardin". De salons zijn onderling verbonden door deuren en ramen die in elkaars verlengde liggen (enfilade). Hierdoor ontstaan doorzichten naar de tuin.

Functioneel: Het interieur vertoont achterstallig onderhoud. De circulatie op het gelijkvloers is niet optimaal. De jachtkamer O.04 doet dienst als koppelokaal en doorgang naar het naastgelegen gebouw. De studenten moeten langs de zijkant (O.06). Het gebouw is niet toegankelijk voor mindervaliden en beperkt mobiele mensen.

➔ O.01 salon in neo-Lodewijk XVI stijl

- Vloer: parket, inlegwerk met verschillende houtsoorten, centraal diagonaal patroon met stervormig motief omsloten door bandwerk.
- Vloerconstructie: op keldergewelf
- Wandafwerking: rechthoekig houten paneelwerk in het onderste deel van de muren, met bovenaan afwerklijst met krulmotief, hierboven houten lambrisering met grote vierkanten wandvlakken, met in de uitgespaarde hoeken telkens een plat gedrukt rozet. De grote wandvlakken zijn opgevuld met geïmiteerd wandtapijt vermoedelijk op linnen. Deze wandbespanning was een luxeproduct voor de topklasse. De schildering toont landelijke taferelen. De lambrisering is afgewerkt met strakke sobere lambriseringslijst. Boven deze lijst bepleisterd tot aan sierlijst. Kleur: wit/geel/goud.

- Plafond: sierpleisterwerk met sierlijst, afgewerkt met triglieven, fasciesmotief (gebundelde rietstengel) en stucwerkversieringen met plantenmotieven. Klein centraal rozet met plantenmotieven bij kroonluchter.
- Binnenschrijnwerk: originele hoge houten tweevleugelige paneeldeuren, ronde middenstijl met rietstengelmotief, dagkanten afgewerkt met paneelvlakken, ingelijst met sierlijst, cartouches boven de deuren. De binnendeur die uitgeeft op de ontvangstsalon is bekroond met een cartouche met een uitgewerkt vrouwenhoofd.
- Buitenschrijnwerk: de vensters zijn niet historisch, de dagkanten zijn bezet met houten paneelvlakken die een onderdeel zijn van het historische interieur.
- Andere interieurelementen:
Opvallende elementen zijn de witte marmeren schouwmantel met spiegel, "cheminée à pilasters" met guirlande motief en rozetten. De haardmond is voorzien van een haardrooster. Haardplaat van marmer met ruitmotief, witte marmer en rouge royale.
Schouwkanaal bekleed met **spiegel**, afgewerkt met sierlijst met uitgespaarde hoeken, bovenaan voorzien van lambriseringslijst met strikmotief en triglieven. Het motief toont een opvliegende duif en een panfluit. Er is **wandbeschildering** in de lambrisering ingewerkt.

Centrale **kroonluchter** – cultuurgoed, onroerend door ornamentale bestemming

→ O.02 Ontvangstsalon in Louis-Philippestijl, L. Van Houtte salon

- Vloer: parket, inlegwerk met verschillende houtsoorten, centraal diagonaal patroon met stervormig motief omsloten door bandwerk.
- Vloerconstructie: op keldergewelf
- Wandafwerking: rechthoekig houten paneelwerk in het onderste deel van de muren, bestaande uit vierkante panelen afgewerkt met platgedrukte rozetten, hierboven houten lambrisering met grote vierkanten wandvlakken. De grote wandvlakken zijn opgevuld met spiegels aan de zijde van de voorgevel en aan de zijde van marmeren zaal. De spiegels zijn afgewerkt met goudkleurige omranding afgewerkt met laurierkransmotief. Aan weerszijden van de spiegels hangen lichtarmaturen met een strikmotief. Boven deze spiegels zitten rechthoekige cartouches met uitgespaarde hoeken en een platgedrukt rozet, met een centraal strikmotief van guirlandes en plantenmotieven. De andere wandvlakken zijn opgevuld met een rechthoekige lijst met goudkleurige omranding en een centrale cartouche. Deze cartouches vertonen een strikmotief met een mix van verschillende motieven zoals: planten, zwaarden, helmen, een ionisch kapiteel, maskers. Boven deze wandvlakken zit een sterk geprofileerde sierlijst met sculpturale planten- en fruitmotieven. Kleur: roze/wit/goud.
- Plafond: sierpleisterwerk met sierlijst, het plafondvlak is verdeeld in geometrische patronen en voorzien van stucwerkversieringen met fasciesmotief (gebundelde rietstengel). Grote vierkanten verdiepte cassettes met ingewerkt Hermeshoofd met helm. Groot centraal rond rozet met meandermotief bij kroonluchter.
- Binnenschrijnwerk:
Originele hoge houten tweevleugelige paneeldeuren, paneelvlakken afgewerkt met uitgespaarde hoeken en afgewerkt met platgedrukt rozet, ronde middenstijl met rietstengelmotief, sterk geprofileerde deuromlijsting: aan weerszijden pilasters voorzien van een Ionisch kapiteel met palmette, bovenop deze twee pilasters ligt een architraaf en een fries met krulmotief, hierboven is een zware lijst met sterk geprofileerde cartouche met centraal strikmotief uitgewerkt.
Hoge sobere tweevleugelige acht-vlak-ramen verbinden het salon met de achterliggende marmeren zaal. De twee bovenste vlakken bevatten het bovenlicht en de onderste zes vlakken de opengaande delen. De opengaande delen zijn voorzien van een fijne glasroeden verdeling.
De dagkanten van de raamomlijstingen zijn voorzien van historische paneelvlakken.
- Andere interieurelementen: spiegels, centrale kroonluchter en wandarmaturen
- De vroegere centrale toegangsdeur is dichtgezet en vervangen (niet naar historisch model) met een glas-loodraam met de afbeelding van Louis Van Houtte de stichter van de Tuinbouwschool.

→ 0.03 salon in neo-Lodewijk XVI stijl

- Vloer: parket, inlegwerk met verschillende houtsoorten, centraal diagonaal patroon met stervormig motief omsloten door bandwerk.
- Vloerconstructie: op keldergewelf
- Wandafwerking: volledige lambrisering, rechthoekig houten paneelwerk in het onderste deel van de muren, hierboven houten lambrisering met grote vierkanten wandvlakken met behang (vermoedelijk niet origineel). Kleur: geel/wit/goud (nader kleuronderzoek is nodig om aan te tonen of dit de originele kleuren zijn).
- Plafond: sierpleisterwerk met sierlijst, sierlijst met hangende granaatappels en guirlande-motieven
- Binnenschrijnwerk: originele hoge houten tweevleugelige paneeldeuren
- Binnendeur naar bijgebouwde zijvleugel: v aan linkerzijde van de haard is historiserend verbouwd tot binnendeur.
- Buitenschrijnwerk: Dagkantaafwerking: historische panelen.
- Andere Interieurelementen:
 - witte marmeren schouwmantel met spiegel, "cheminée à pilasters" met guirlande motief en rozetten. De haardmond is voorzien van een metalen haardrooster. Haardplaat uit witte marmer.
 - Centrale kroonluchter – cultuurgoed, onroerend door ornamentale bestemming.

→ 0.04 jachtkamer in neo-Vlaamse renaissancestijl

Vermoedelijk was deze kamer aan de tuinzijde van het kasteel bestemd voor de ontvangst van informeler bezoek. Ze kan dienst gedaan hebben als rookkamer.

- Vloer: vermoedelijk parket onder een zachte vloerbekleding. Ter plekke van de haardmond liggen gebakken aarde klinkers afgezet met koperen vloerstrip.
- Vloerconstructie: op keldergewelf
Wandafwerking: voorzien van houten lambrisering op het onderste deel van de muren, met neo-Vlaamse renaissance motieven: zoals halfronde bolpoten, wortel- en diamantkopmotief. Hierboven bepleistering. Kasten in de lambrisering ingewerkt. Kleur: eiken/wit/beige/bruin (nader kleuronderzoek is nodig).
- Plafond: sierpleisterwerk met sierlijst
- Binnenschrijnwerk: originele hoge houten tweevleugelige paneeldeuren. Panelen voorzien van cartouches met neo-Vlaamse renaissance motief. Houten deurlijst met pilasters.
 - In de wand tussen de jachtkamer 0.04 en de marmeren zaal 0.05 zitten aan weerszijden van de toegangsdeur een ruimte verborgen achter een kastdeur.
- Buitenschrijnwerk: Dagkanten originele lambrisering. Het venster aan de rechterzijde van de haard is dichtgemetselden vervangen door een eenvoudige binnendeur.
- Andere interieurelementen:
 - houten schouwmantel, haardwangen met houten zuilen met Ionisch kapiteel, haardboezem met cartouches en leeuwenkoppen. De haardmond is voorzien van een houten haardrooster. Het schouwkanaal is afgewerkt met een houten wandstuk met pilasters en een gebroken fronton, centraal een ingewerkt schilderij.

→ 0.05 marmeren zaal

- Vloer: witte marmeren tegels.
- Vloerconstructie: op keldergewelf
- Wandafwerking: bepleisterde en geschilderde muren, witte pilasters: onderzijde basement sokkel rode en witte marmer + schacht bekleding met vernieuwde faiencetegels (niet historisch)+ kapiteel van stucwerk.

Ionisch kapiteel met palmette en goudkleurige versiering. Omlopende kooflijst (vermoedelijk latere toevoeging).
Kleur: groen/wit/goud (nader kleuronderzoek is nodig).

De nis naar de toegangsdeur van de jachtkamer zijn voorzien van deuren met glas-in-lood vulling.

- Plafond: sierpleisterwerk met stucwerkversiering
 - Binnenschrijnwerk: originele hoge houten tweevleugelige paneeldeuren met supra-porta, tweevleugelige acht-vlak-ramen.
- O.06 toilet

In de 19de eeuw ontstond meer aandacht voor comfort en privacy. In landhuizen van de nieuwe rijken kwam voor de eerste keer een echte toilet voor op het gelijkvloers.

- Vloer: witte tegels, niet historisch.
- Vloerconstructie: op keldergewelf
- Wandafwerking: tegels, niet historisch
- Plafond: bepleisterd, verlaagd plafond
- Binnenschrijnwerk: binnendeur is niet historisch

→ O.07 traphal

Vloer: gevlamde tegels, niet origineel

- Vloerconstructie: de originele trap is vervangen door een ronde betonnen trap
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleistering
- Binnenschrijnwerk: Door het slopen van een binnenmuur zijn een bergplaats en een toilet bij de trapruimte gevoegd. Er is nu een extra toegangsgang voorzien. De originele deuromlijsting met bovenpanelen van de deuren die op deze bergplaats uitgaven is nog aanwezig. Achter deze luiken zit een extra bergplaats. De houten tweevleugelige paneeldeuren die op de halfronde ruimte van de wenteltrap uitgeven zijn historisch.
- Buitenschrijnwerk: Het buitenvenster van de achtergevel is verbouwd tot toegangsdeur. Een klein buitenraam (dat verwerkt zit in de uitsprong van het middenrisaliet van de achtergevel) is historisch.

EERSTE VERDIEPING:

Algemeen: De originele planindeling is behouden. De kamers werden gebruikt als privévertrekken en slaapkamers. De opvallendste wijziging is het dichtzetten van de centrale toegangsdeur die vanuit de traphal uitgaaf op K 1.06. Dit was vermoedelijk de centrale slaapkamer. Achter de traphal waren kleine personeelsruimten en bergruimten voorzien.

→ 1.01 klaslokaal

- Vloer: linoleum
- Vloerconstructie: op (vermoedelijk) houten plankenvloer op balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd met sierstukwerk, sierlijst met plantenmotieven, centrale rozet met vijf-lobbig plantmotief in cirkelvorm
- Binnenschrijnwerk: historische binnendeuren
- Buitenschrijnwerk: houten dagkantaafwerking
- Andere interieurelementen: eenvoudige marmeren schouwmantel. Vlakke haardboezem afgewerkt met tablet op krulvormige poten

→ 1.02 klaslokaal

- Vloer: linoleum
- Vloerconstructie: op (vermoedelijk) houten plankenvloer op balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd met sierlijst
- Binnenschrijnwerk: historische binnendeuren
- Buitenschrijnwerk, houten dagkantaafwerking

➔ 1.03 klaslokaal

- Vloer: linoleum
- Vloerconstructie: op (vermoedelijk) houten plankenvloer op balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleistering, sierlijst met triglieven
- Binnenschrijnwerk: historische binnendeuren
- Buitenschrijnwerk: buitenramen vernieuwd, houten dagkantaafwerking
- Andere interieurelementen eenvoudige marmeren schouwmantel. Vlakke haardboezem afgewerkt met tablet op krulvormige poten met leeuwenpoten

➔ 1.04 klaslokaal

- Vloer: linoleum
- Vloerconstructie: op (vermoedelijk) houten plankenvloer op balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd met sierlijst
- Binnenschrijnwerk: historische binnendeuren
- Buitenschrijnwerk: houten dagkantaafwerking
- Andere interieurelementen eenvoudige marmeren schouwmantel. Marmeren tablet op krulvormige poten

➔ 1.05 klaslokaal

- Vloer: linoleum
- Vloerconstructie: op (vermoedelijk) houten plankenvloer op balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleistering, sierlijst met fasciesmotief (gebundelde rietstengel)
- Binnenschrijnwerk: historische binnendeuren
- Buitenschrijnwerk: houten dagkantaafwerking. Het buitenraam links van de haard is verbouwd tot vluchtdoor en sluit aan op de aangebouwde noodtrap
- Andere interieurelementen: eenvoudige zwarte marmeren schouwmantel. Marmeren tablet op vlakke haardboezem en krulvormige poten.

➔ 1.06 klaslokaal

- Vloer: linoleum
- Vloerconstructie: op (vermoedelijk) houten balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd met sierlijst
- Binnenschrijnwerk: historische binnendeuren
- Buitenschrijnwerk: - houten dagkantaafwerking

➔ 1.07 gang

- Vloer: linoleum

- Vloerconstructie: op (vermoedelijk) houten balklaag
 - Wandafwerking: bepleisterd, nieuwe structuurpleister en nieuwe plint aangebracht, nieuwe ventilatieopening
 - Plafond: vlak bepleisterd met eenvoudige lijst
 - Binnenschrijnwerk: historische binnendeuren en deuromlijstingen zijn deels bewaard + nieuwe branddeuren toegevoegd aan weersijden van de gang
- 1.08 gang tussen gang 1.07 en traphal 1.12
- 1.09 bergruimte tussen traphal 1.12 en klaslokaal 1.06
- Deze ruimte is afgesloten door een nieuwe tweevleugelige deur met hierboven een vlak paneel. Boven dit paneel is de kroonlijst van de originele hoge tweevleugelige deur aanwezig. Deze deur is centraal ontworpen t.o.v. de traphal. Deze deur gaf vroeger vermoedelijk uit op de hoofdslaapkamer, het huidige klaslokaal 1.06.
 -
 -
- 1.10 toilet
- Vloer: tegels
 - Vloerconstructie: beton
 - Wandafwerking: tegels
 - Plafond: bepleisterd
 - Binnenschrijnwerk: historische binnendeur + nieuwe toiletdeuren
 - Buitenschrijnwerk: Het kleine buitenraam (dat verwerkt zit in de uitsprong van het middenrisaliet van de achtergevel) is historisch.
- 1.11 toilet
- Vloer: tegels
 - Vloerconstructie: beton
 - Wandafwerking: tegels
 - Plafond: bepleisterd
 - Binnenschrijnwerk: nieuwe binnendeuren
 - Buitenschrijnwerk: historische houten dagkantaafwerking
- 1.12 traphal met wenteltrap
- Vloer: bekleed met beton, marmermozaiektiegels
 - Vloerconstructie: beton
 - Wandafwerking: bepleisterd
 - Plafond: bepleisterd, sierpleisterlijst tussen 1ste en 2de verdieping in, met lijst met stucwerkversiering
 - Binnenschrijnwerk: nieuwe centrale tweevleugelige binnendeur (zie lokaal 1.09), de twee enkele binnendeuren links en rechts van deze deur zijn historisch.
 - de originele trap is niet meer aanwezig, maar totaal vervangen door een nieuwe betonnen wenteltrap. metalen trapleuning met kunststofhandgreep.

TWEEDE VERDIEPING

Algemeen: De originele planindeling is vrij goed behouden. De kamers zijn eenvoudig afgewerkte kamers, vermoedelijk gebruikt als vertrekken voor het personeel

2.01 tot 2.06 klaslokaal

- Vloer: linoleum
- Vloerconstructie: op (vermoedelijk) houten balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd, nieuwe houten plint
- Plafond: bepleisterd, moerbalken zichtbaar
- Binnenschrijnwerk: standaard binnendeuren

→ 2.07 gang

- Vloer: linoleum
- Vloerconstructie: op (vermoedelijk) houten balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd, nieuwe houten plint
Plafond: bepleisterd, met 3 achthoekige 'verdiepte' nissen, vermoedelijk zijn dit restanten van vroegere lanterneau's. Op zolder is dit uitgebouwd tot een verhoogd gedeelte. In het dak is een lichtstraat voorzien.
- Binnenschrijnwerk: standaard binnendeuren

→ 2.08 sas

- Vloer: tegels (vernieuwd, niet origineel)
- Vloerconstructie: houten balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd
- Binnenschrijnwerk: nieuwe binnendeuren

→ 2.09 sanitair

- Vloer: tegels (vernieuwd)
- Vloerconstructie: houten balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd (vernieuwd) en geschilderd
- Plafond: bepleisterd
- Binnenschrijnwerk: nieuwe binnendeuren

→ 2.10 traphal

- Vloer: bekleed met beton, marmermozaiektiegels
- Vloerconstructie: beton
- Wandafwerking: bepleisterd, rondboogopeningen met stucwerkversiering, omlopende lijst met triglieven
- Plafond: bepleisterde koepel met koepelomlijsting: boogvormige openingen met tussenin acht gevleugelde Nikè figuren (symbool van de overwinning). Koepelvormig cassettenplafond met verdiepte recht- en achthoekige vlakken. In de verdiepte vlakken sculpturale motieven: Hermes figuur (geveugelde helm, god van de handel), bloemmotieven met Sint-Jacobsschelp. Een oculus of rond gat in de top van het gewelf, omboord door guirlandes, voorzien van lichtopeningen.
- Binnenschrijnwerk: In de boogvormige openingen van de koepel zitten glazen waaivormige binnenvensers, met ingetekende fijne plantenmotieven.

→ Zolder: 3.01

- Vloer: isolatieplaten op houten plankenvloer
- Vloerconstructie: verhoogde houten balklaag
- Wandafwerking: metselwerk en beplanking
- Plafond: historische spantconstructie
- Buitenschrijnwerk: twee nieuwe dakvlakramen

- De kroonluchters in de salons K 0.01, K 0.02 en K 0.03.

Zie bijlage 4B. Inventaris cultuurgoederen – Kasteel Coppens

3.3.1.2 ORANJERIE MET BIJGEBOUWEN

3.3.1.2.1 EXTERIEUR

Historisch uitzicht

HOOFDGEBOUW

Het hoofdgebouw van de oranjerie is gebouwd als een rechthoekig volume op een souterrain, onder een leien zadeldak. De voorgevel/zuidgevel is ontworpen als één hoge bouwlaag met het uitzicht van een klassieke tempel. Deze zuidgevel is ingedeeld volgens de klassieke Ionische orde met een getande houten kroonlijst met klossen, een vlakke fries, een gelede architraaflijst, een zuilenrij op een doorlopende kordonlijst met daaronder een bakstenen sokkel met doorlopende hardstenen plint. De voorgevel is geritmeerd door zes zuilen en twee hoekpilasters. De zuilen en hoekpilasters bestaan uit een blauwe hardstenen Ionisch kapiteel, een ronde bakstenen bepleisterde schacht en een blauwe hardstenen basement. Tussen de zuilen in zijn de hoge rechthoekige vensters voorzien van een ijzeren roedeverdeling. In de middentravee is een vleugel deur uitgewerkt. Deze vleugel deur start vanaf het midden van de vensterverdeling en loopt door tot op het maaiveld, en doorbreekt zo de bakstenen sokkel.

De kroonlijst met fries en architraaf loopt rondom het hoofdgebouw door in de achter- en zijgevels. De zijgevels zijn afgewerkt met een klassiek fronton met getande kroonlijst op klossen. De hoekpilasters van de voorgevel blijven zichtbaar in de zijgevels en worden herhaald als hoekstijl aan de achterzijde. In de westelijke zijgevel is een groot centraal deurvenster aanwezig. Dit deurvenster is gevat in een geprofileerde stucomlijsting met onderin hardstenen neuten en bovenaan afgedekt door een hardstenen driehoekig fronton op gegroefde consoles.

De oranjerie is ingeplant zoals een dijkwoning tegen een dijk aangebouwd wordt. De voorgevel ligt op maaiveldhoogte terwijl de achtergevel een hele verdieping lager start. Dit hoogteverschil wordt naast de oranjerie opgevangen door een keermuur. De achtergevel is hierdoor opgebouwd uit twee bouwlagen van vijf traveeën (foto 314). In de benedenverdieping zijn de 5 traveeën ontworpen als rondboogarcade op hardstenen imposten. Oorspronkelijk zaten hier vermoedelijk paardenstallen (volgens de legende bij het parkontwerp van Hulle). In de voorgevel zijn de 5 traveeën uitgewerkt als hoge rechthoekige vensters, op een hardstenen kordonlijst, tussen Dorische pijlers. Deze pilasters hebben een blauwe hardstenen kapiteel en basement. De bakstenen schoorsteen was origineel niet aanwezig, deze werd toegevoegd toen de stookplaats werd uitgebreid voor de serres en andere gebouwen.

BIJGEBOUWEN

Aan de oostelijke zijde van het hoofdgebouw is een lager L-vormig bijgebouw aanwezig. Het is opgebouwd uit witte bepleisterde gevels onder een schilddak. Ook dit volume staat op een souterrain. Voor dit L-vormig volume ligt een zuidelijk terras (foto 306). De zuidgevel heeft, net zoals bij het hoofdgebouw, één bouwlaag terwijl bij de andere gevels de benedenverdieping ook zichtbaar is.

Het L-vormige bijgebouw bestaat uit het voormalige koetshuis (deel dat aangebouwd is tegen de rechterzijgevel van de oranjerie) en een bijgebouw met bergruimten. Deze twee gebouwdelen worden van elkaar gescheiden door een inpandige trap die van het terras aan de zuidzijde naar de lager gelegen serres achter de oranjerie leidt. De twee bouwvolumes bevinden zich onder een doorlopende kroonlijst. De gevels zijn geritmeerd door rondboogarcades, met sluitstenen, die zich bevinden tussen Dorische pilasters op hardstenen imposten. In de zuid- en de oostgevel wordt de ritmering door rondboogarcades plaatselijk onderbroken. Hier bevindt zich een vlak afgewerkte bepleisterde gevel met houten kozijnen tussen een blauwe hardstenen plint. Hier bevindt zich ook een eenvoudige opening in de wand die uitgaat op de inpandige trap.

Het voormalige koetshuis aangebouwd tegen de zijgevel van de eigenlijke oranjerie bestaat uit twee traveeën in de zuidgevel en vier traveeën in de oostgevel. De traveeën zijn uitgewerkt als rondboogarcaden. Deze arcaden liepen door tot op de hardstenen plint en waren vermoedelijk voorzien van grote poorten. In de vierde travee van de oostgevel valt deze ritmering met arcaden weg (foto 304). In de vlakke gevelwand zit hier een poort met bovenlicht. De eerst drie traveeën zijn voorzien van een fries en een architraaflijst. In het midden van de tweede travee wordt de kroonlijst doorbroken door een houten dakkapel die doorloopt tot op de architraaflijst. Deze dakkapel met katrol is vermoedelijk vernieuwd naar oorspronkelijk model.

De noordgevel (kant serre) bestaat uit vijf traveeën en twee bouwlagen. De bovenste bouwlaag is opgebouwd uit rondboogarcades tussen Dorische pilasters op een hardstenen kordonlijst (foto 310). De oostgevel van dit volume bestaat uit twee traveeën en twee bouwlagen. De traveeën zijn van elkaar gescheiden zijn door een Dorische pilaster en voorzien van dubbele Dorische hoekpilasters. In de rondboogvormige gevelvlakken zijn twee langwerpige vensters vervat die aan elkaar gekoppeld zijn door een hardstenen latei en vensterdorpel. Dit zijn vermoedelijk originele vensteropeningen. De noord- en oostgevel van dit volume zijn afgewerkt met een vlakke fries en een doorlopende architraaf. De fries van de oostgevel bevat twee rechthoekige steekvensters (foto 308). De zuidgevel is sober uitgewerkt als een vlak bepleisterde gevel met deuropeningen (foto 306). Er komen geen boogarcaden in voor. Dit geeft een vreemd effect in de voorgevel, omdat bij de andere delen wel boogarcaden voorkomen.

Huidig uitzicht:

HOOFDGEBOUW ORANJERIE

Zuidgevel (voorgevel)

Het zadeldak is bekleed met nieuwe natuurleien. De kroonlijst is vernieuwd. Op de fries is een laag cementpleister aangebracht. Op de eerste zuil aan de rechterzijde is de baksteenmetselwerkopbouw van de schacht zichtbaar. De hoge rechthoekige vensters tussen de zuilen zijn vernieuwd. De vleugeldeur in de middentravee is vermoedelijk origineel en vertoont sporen van roestvorming. Plaatselijk zijn er glaspanelen gebroken.

Westgevel (zijgevel links)

Aan de linkerzijde van de centrale vensterdeur is een dienstdeur dichtgemetseld (deze was origineel niet aanwezig). In de benedenverdieping onder de kordonlijst, die nu aan het zicht onttrokken wordt door een afdak uit golfplaten zijn alle ramen vervangen. In de waaivormige openingen en de stalen toegangspoort zijn ventilatieroosters aangebracht. De gevel vertoont sporen van weggehaalde begroeiing. Plaatselijk komt het pleister- en schilderwerk los. Het pleisterwerk bestaat grotendeels uit cementering (niet origineel).

Verbeterpunten: De grote centrale zijdeur geeft nergens op uit. Het aangebouwd stalen afdakje dat onder de deur aansluit op de gevel is niet veilig en weinig esthetisch.

Noordgevel

Alle buitenschrijnwerk in deze gevel is vernieuwd.

BIJGEBOUWEN

Koetshuis

Om de gebouwen te kunnen gebruiken als klaslokaal zijn er in 1959 dakvensters in het dakvlak aangebracht. Het schilddak heeft een recent vernieuwd zinken dak.

De drie traveeën in de oostgevel van het koetshuis bevatten originele rondboogarcaden. De vroegere poorten zijn verwijderd (vermoedelijk bij de ingebruikname als studiezaal). De rondboogarcaden zijn vervolgens opgemetseld tot borstweringshoogte en afgewerkt met een blauw geschilderde plint.

De 'dakkapel' van het koetshuis is vermoedelijk een latere toevoeging. Er zijn wijzigingen aan de kroonlijst, en dakgoot zichtbaar. De kordonlijst is doorbroken en beschadigd.

Volume evenwijdig aan de oranjerie

Tegen de zuidgevel van dit volume is een groot afdak aangebouwd (foto 306), bekleed met staalplaten. Dit afdak start onder de kroonlijst. Tegen de oostgevel van dit volume is hiervoor een blinde steunmuur aangebouwd (foto 308). Dit is visueel een storend element.

In de west- en noordgevel zijn vensters en deuren allemaal vernieuwd, behalve op de kelderverdieping. Door de aanbouw van een nieuwe serre in 2010 is de benedenverdieping van de noordgevel aan het zicht onttrokken.

3.3.1.2.2 INTERIEUR

ORANJERIE

Het hoofdgebouw is opgesplitst in twee delen: Het zuidelijk bovendeel, de eigenlijke oranjerie, is een grote ruimte met hoge ramen onder een bepleisterd tongewelf. Achter de oranjerie bevinden zich bergruimtes op 3 lage niveau's, bereikbaar via een kleine houten trap. Onder de grote hal van de oranjerie zit een souterrain met stookplaats. Deze stookplaats is in de loop der tijd uitgebreid met een volume (Or -1.04) en een schoorsteen. De ruimten naast de stookplaats waren vroeger vermoedelijk paardenstallen en zijn nu in gebruik als magazijn en werkplaats.

Zie interieurfoto's p106-157 in *fotobijlage 3B.3: exterieur & interieur Oranjerie met bijgebouwen*

KELDER

Or -1.01 Stookplaats

- Vloer: beton gietvloer vernieuwd
- Wandafwerking: bepleisterde baksteen
- Plafond: bepleisterd bakstenen keldergewelf
- Buitenschrijnwerk:
 - tweevleugelige buitendeur uit staal met vernieuwd ventilatierooster, niet historisch
 - halfronde openingen met ventilatierooster, niet historisch

Or -1.02 Bergplaats

- Vloer: beton gietvloer vernieuwd
- Wandafwerking: bepleisterde baksteen
- Plafond: bepleisterd bakstenen keldergewelf, deels vervangen door betonplaat
- Buitenschrijnwerk: houten tweevleugelige buitendeur, niet historisch, bepleisterde dagkantafw.

Or -1.03 Schrijnwerken

- Vloer: bakstenen klinkers, mogelijk origineel
- Wandafwerking: bepleisterde baksteen
- Plafond: bepleisterd bakstenen keldergewelf, deels vervangen door betonplaat
- Binnenschrijnwerk: nieuwe binnendeuren naar lokaal -1.02
- Buitenschrijnwerk: 2 tweevleugelige buitendeuren, niet historisch, bepleisterde dagkantafw.

Or -1.04 Bergruimte

- Vloer: tegels
- Wandafwerking: nieuwe muren argex betonblokken, oude gevel bepleisterd, zichtbaar
- Plafond: houten dakconstructie
- Buitenschrijnwerk: houten buitenraam, niet historisch

GELIJKVLOERS:

Or 0.01 Oranjerie

- Vloer: rood-zwarte keramische tegels, recent, niet historisch
- Wandafwerking: pilasters met stuckapiteel tegen de noordwand, zuilenrij aan de zuidwand op bakstenen sokkels, Ionisch kapiteel
- Plafond: een vlak bepleisterd tongewelf met omlopende kroonlijst, gepleisterd op houten latten, openingen ter plaatse van de lichtpunten
- Binnenschrijnwerk: historische houten tweevleugelige paneeldeur in middentravee,
- Buitenschrijnwerk:
 - Aan zuidkant: nieuwe hoge vensters op blauwe hardstenen tablet, tweevleugelige stalen toegangsdeur (vermoedelijk historisch)
 - Aan westzijde: vernieuwd deurvenster, niet historisch, dagkantaafwerking bepleisterd, houten historische bovenlatei.

Or 0.02 tot Or 0.06 Bergruimte

- Vloer: zwarte tegels, niet historisch
- Wandafwerking: bepleisterd, sporen van verdwenen rekken
- Plafond: verlaagd plafond, houten plaat, het historisch plafond is hierboven mogelijk nog aanwezig
- Buitenschrijnwerk: houten kip-raam, enkel glas, niet historisch

EERSTE VERDIEPING

Or 1.01 tot Or 1.05 Bergruimte

- Vloer: niet afgewerkte betonvloer
- Wandafwerking: bepleisterd en geschilderd
- Plafond: vlak bepleisterd op houten balken
- Binnenschrijnwerk: houten historische deuromlijstingen, houten historische trap (1.03)
- Buitenschrijnwerk: houten acht-vlakramen, enkel glas, niet historisch

TWEEDE VERDIEPING/ZOLDER

Or 2.01 en Or 2.02

- Vloer: houten tongewelf (niet toegankelijk) + houten beplanking op balklaag
- Wandafwerking: baksteenmetselwerk zichtbaar
- Plafond: historische spantconstructie + bebording

BIJGEBOUW ORANJERIE

KELDER

BOr -1.01 & -1.09

- Vloer: baksteen
- Wandafwerking: baksteen geschilderd
- Plafond: troggewelf gekaleid
- Binnenschrijnwerk: houten deuren
- Buitenschrijnwerk: historische buitendeur in -1.08, twee historische buitenramen in -1.09, historisch raamkader met hekwerk in -1.06

GELIJKVLOERS

Algemeen: Op het gelijkvloers van het bijgebouw bevinden zich de leslokalen voor de richting dierenzorg, met terraria voor reptielen.

BOr 0.01 voormalig koetshuis

- Vloer: zwarte polybeton
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd op houten balkconstructie
- Binnenschrijnwerk: houten paneeldeur en luiken in noordwand, ter plaatse van verbinding met projectiekamer, historisch. Origineel houten raam in westwand
- Buitenschrijnwerk: historisch waaiervormig stalen raam van enkel glas, houten vernieuwde rechthoekige ramen in enkel glas, niet historisch, houten tweevleugelige deur met bovenlicht bepleisterde dagkantaafwerking

BOr 0.02 gang en BOr 0.06 trap

- Vloer: gele-rode tegels, dambordpatroon, op troggewelf
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: vlak bepleisterd
- Binnenschrijnwerk: historische houten deur onder trap
- Buitenschrijnwerk: originele buitendeur met gebroken blauwe hardstenen latei, bepleisterde dagkantaafwerking
- Andere elementen: houten trap

BOr 0.03 en BOr 0.04 mogelijk voormalige woning

- Vloer: tegels op troggewelf, mogelijk origineel
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: vlak bepleisterd
- Buitenschrijnwerk: historische houten buitenvensters met espagnoletsluiting, historische buitendeur lokaal BO 0.03 dichtgezet

BOr 0.05 vermoedelijk voormalige werk- en bergplaats

- Vloer: rode polybeton/Redocrete op troggewelf
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: vlak bepleisterd
- Buitenschrijnwerk: houten buitenramen naar origineel model, vermoedelijk vernieuwd
- Houten buitendeur met zijlichten, vermoedelijk historisch

EERSTE VERDIEPING

Algemeen: De ruimten op de verdieping worden niet meer gebruikt als klaslokaal omdat ze niet voldoen aan de brandveiligheidseisen.

BOr 1.01 Projectiekamer(vermoedelijk ingericht in 1959)

- Vloer: houten beplanking op houten balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: bepleisterd
- Binnenschrijnwerk: paneeldeur
- Buitenschrijnwerk: origineel houten raam, dagkanten bepleisterd
- Andere elementen: houten trap, vast meubilair: houten leuning voor luiken

BOr 1.02 zolder

- Vloer: zachte vloerbekleding op beplanking op balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd
- Plafond: houten spanten met dakbekleding in OSB-plaat
- Binnenschrijnwerk: historische opgeklampte binnendeur, houten binnentrap
- Buitenschrijnwerk: recente houten dakvlakvensters, dagkantaafwerking OSB

BOr 1.03

- Vloer: zachte bekleding op beplanking op balklaag, houten traptreden
- Wandafwerking: bepleisterd en geschilderd
- Plafond: houten spanten, bebordinsplanken, vroeger: bepleisterd op latten
- Binnenschrijnwerk: historische paneeldeur
- Buitenschrijnwerk: recent dakvlakvenster
- Andere elementen: historische trap met houten leuning, bovenste deel van de trap is in slechte toestand

BOr 1.04 & BOr 1.05

- Vloer: zachte bekleding op beplanking op balklaag
- Wandafwerking: bepleisterd en geschilderd
- Plafond: houten spanten met bebording, vroeger: bepleisterd op latten
- Binnenschrijnwerk: historische paneeldeur
- Buitenschrijnwerk: historische buitenraam
- Interieurelement: sobere houten schouwmantel in 1.05

TWEEDE VERDIEPING/ZOLDER EN BERGPLAATS:

BOr 2.01 Bergzolder boven studiezaal

- Vloer: beplanking op balklaag
- Wandafwerking: baksteen zichtbaar
- Plafond: historische spantconstructie, spanten met tussenin OSB-plaat (na-isolatie)
- Binnenschrijnwerk: historische deur, deurlijst met doorgang naar hoofdgebouw
- Buitenschrijnwerk: buitenluik, vermoedelijk niet historisch
- Andere elementen: pilaster met Ionisch kapitaal in zijgevel hoofdgebouw zichtbaar

3.3.2 LANDSCHAPPELIJK ERFGOED

Historisch uitzicht

Op basis van de beschikbare topografische kaarten en het ontwerpplan van J. H. Van Hulle kan een beeld worden gevormd van het oorspronkelijke landschapspark. Het ontwerp van Van Hulle voorzag een chateau/kasteel (A), een grotte/grot (B), een orangerie/oranjerie (C) met écuries/paardenstallen en dessous/hieronder, een maison du jardinier/huis van de tuinman (D), een hangar (E), een serre (F), couches/zaaibedden (G), een potager en milieu/centrale moestuin (H), een verger/boomgaard (I), een ferme/boerderij (J), een pavillon/paviljoen (K), een bois/bos (L) en beelden (M). In stippellijnen zijn ook een vijftal zichtlijnen aangegeven.³⁷ Uit de topografische kaarten volgend op het plan van Van Hulle weten we echter dat dit ontwerp niet volledig is uitgevoerd (cfr. 2.3.1 "Historische ontwikkeling van de site").

Huidige uitzicht

In het park werden door wijzigende functies van de site enkele diepgaande ingrepen uitgevoerd.

- De verplaatsing van de boomgaard, oorspronkelijk ten oosten van het kasteel en ten noorden van de orangerie (deze laatste is nog zichtbaar op de topografische kaart dd. 1910), naar de zone binnen de afgesneden Scheldemeander (reeds zichtbaar op diezelfde topografische kaart dd. 1910).
- Het verkopen van bouwpercelen gelegen langs de Brusselsesteenweg en aan de zuidelijke grens van het domein.
- Het inplanten van een uitgebreid serrecomplex voor bloementeelt. Hierdoor is de zichtlijn op het kasteel bij de ingang van het domein verloren gegaan.
- Het ophogen van de Scheldedijken in het kader van het Sigmaplan. Hierdoor is de binding met het landschap (de Scheldemeersen) vervaagd.
- Door de aanbouw van de klaslokalen aan het kasteel, de aanbouw van nieuwe gebouwen en de aanleg van parkeerplaatsen is het park in oppervlakte gereduceerd.

De volgende elementen van het landschapspark zijn nog aanwezig in het gedeelte achter en naast het kasteel:

- Van de 5 zichtassen die voorkomen op het plan Van Hulle zijn 3 zichtassen vanuit het kasteel op het omliggende park behouden gebleven. Daarvan is enkel de zichtas aan de achterzijde van het kasteel niet dicht gegroeid.
- De padenstructuur aan de achterzijde van het kasteel, tot aan de Scheldemeander
- De helling van het terrein, keurmuren, trappen en de bomenstructuur
- Tuinelementen: siervazen, onderdelen octrooiport

Verbeterpunten

- De Oranjerie en het kasteel zijn beperkt zichtbaar vanaf de toegangsweg (foto 1&2). Eenmaal voorbij de tropische serre ontplooit zich het zicht op het kasteel.
- Bij toekomstige herstructureringen zou overwogen kunnen worden om deze zichtas te herstellen/versterken.

In bijlage 3C: lijst van landschappelijk waardevolle bomen

3.3.3 ARCHEOLOGISCH ERFGOED

Aanwezige erfgoedelementen: In de ondergrond van de boomgaard zijn resten van de oude kloostersite gevonden.

³⁷ Van Hulle, H. J., Quelques plans dessinés & exécutés par H. J. Van Hulle, ca. 1870-1900, 10 plannen, p11 (Plan du Parc 1884)

- Tussen 1946 en 1957: Er worden regelmatig opgravingen gedaan in de boomgaard van de Tuinbouwschool. In 1948 wordt op een diepte van ongeveer 2 meter een stenen "gisant" gevonden (een bijna levensecht ligbeeld van een overledene). Het vroeg 13de-eeuws grafzerk is toegeschreven aan Hugo II en verplaatst naar het STAM te Gent.³⁸³⁹⁴⁰ Verder zijn een twintigtal graven en enkele grafstenen opgegraven. In één van de graven lag een skelet en één van de graven had een tongewelf met polychrome wanden. Het was duidelijk dat hier het kerkhof moet gelegen hebben van het in 1579 vernielde klooster van Nonnenbos.⁴¹
- In 1972: De Heemkundige Vereniging De Gonde voert onderzoek uit in de boomgaard van de tuinbouwschool, nadat ze gealarmeerd waren door leerlingen die tijdens het spitten kloostermoppen en skeletresten hadden aangetroffen. Dit is de eerste maal dat er werk wordt gemaakt van een archeologisch onderzoek. Een drietal grafkelders werd blootgelegd. Er werden een 20-tal skeletresten gevonden, West-Oost georiënteerd. Van een van de skeletten wordt vermoed dat deze het stoffelijk overschot van Hugo II zou kunnen zijn. Dit kon echter niet volledig bevestigd worden. Verder werden enkele kistbegrovingen en een grote stevige fundering gevonden.⁴² Vermoedelijk moet deze begraafplaats, ook gezien de vondst van de kloostermoppen, gesitueerd worden onder de verdwenen kerk van het voormalige cisterciënzerinnenklooster of in de onmiddellijke nabijheid ervan. De vondsten zijn bewaard in het Gemeentelijk Museum Melle.⁴³
- 1974: Opgravingen op het terrein aan de overkant van de Schelde nabij de nog bestaande voormalige pachthoeve, bekend als Bosseveerhoeve (opgravingsterrein: vorm van een langbenige driehoek tussen de wal van de Bosseveerhoeve en de Schelde en ten N.W. begrensd door de Kruisstraat, de vroegere Kloosterdreef). De fundering van een groot bakstenen gebouw werd gevonden. De opgraving leverde ook 14de-eeuws aardewerk op (buiten de site, wel onderdeel van de vroegere site "Nieuwenbosch").^{44 45}

Bijlage 3D: Archeologisch erfgoed

De site van de boomgaard is opgenomen in de CAI, de centraal archeologische inventaris.⁴⁶

³⁸ Desmet, G., In de kijker "Opgravingen naar de verdwenen Nieuwenbosabdij", tijdschrift Stadsarcheologie, jg 1, nr. 1, 1977, p40.

³⁹ http://vigorclius.be/images/Hugo_II_Deel_2.pdf

⁴⁰ Cfr. plan in bijlage met de aanduiding van de voornaamste vondsten, uit : http://vigorclius.be/images/Hugo_II_Deel_2.pdf

⁴¹ http://vigorclius.be/images/Hugo_II_Deel_2.pdf

⁴² http://vigorclius.be/images/Hugo_II_Deel_2.pdf

⁴³ Heemkundige vereniging Melle, "De noodopgraving", in: De Gonde, 1973, nr 2., p 30-31.

⁴⁴ http://vigorclius.be/images/Hugo_II_Deel_2.pdf

⁴⁵ Heemkundige vereniging Melle, "Opgravingen Abdij van Nieuwenbos-Heusden", in: De Gonde, 1975, p 71-72.

⁴⁶ <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/35918> (geraadpleegd op 19 april 2017)

⁴⁷ <https://cai.onroerenderfgoed.be/locatie/32579>

4. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

4.1 ALGEMENE BESCHRIJVING

Erfgoedwaarden volgens het beschermingsbesluit ⁴⁷: *Zie bijlage 1A.*

- *Het voormalig kasteel Coppens (kasteel Zwaenenhoek of kasteel Piers de Raveschoot) met oranjerie met het voormalige koetshuis en de boomgaard achter de oude Schelde-meander, (thans) Hoger Instituut voor Land- en Tuinbouw, is beschermd als monument omwille van het algemene belang gevormd door de **historische waarde, in casu architectuurhistorische waarde**:*
 - *als geslaagd voorbeeld van een neoclassicistische buitenplaats gebouwd in 1833 door de Gentse architect Louis Minard;*
 - *als voorbeeld van een kasteel met weelderig uitgewerkt interieur met overheersende symmetrie en originele stucplafonds, marmeren schouwmantels, gedecoreerde lambriseringen en supra-porta's;*
 - *als zeldzaam voorbeeld van een typisch 19de-eeuwse oranjerie gebouwd in neoclassicistische stijl in 1833 gebouwd naar ontwerp van de Gentse architect Louis Minard;*
 - *als archeologisch interessante site van het verdwenen cisterciënzerinnenklooster Nieuwen-Bosch uit de 13de eeuw.*

4.1.1 BOUWKUNDIG ERFGOED

4.1.1.1 KASTEEL 'COPPENS'

- Erfgoedwaarden volgens het beschermingsbesluit: **Historische waarde**, in casu **architectuurhistorische waarde**, als typologisch voorbeeld van een neoclassicistische buitenplaats, zie 4.1
- Aanvullende erfgoedwaarden:
Historisch culturele waarde, door de associatie met de oprichting van de jonge staat België en de opkomst van een rijke industriële elite.
Historische interieurs, zeldzaam ensemble van salons in verschillende neo-stijlen, symmetrische plattegrond met doorzichten naar de tuin.

4.1.1.2 ORANJERIE

- Erfgoedwaarde volgens het beschermingsbesluit: **Historische waarde**, in casu **architectuurhistorische waarde**, als typevoorbeeld van een 19de-eeuwse oranjerie, zie 4.1
- Aanvullende erfgoedwaarden:
Historisch culturele waarde, door de associatie met de oprichting van verschillende tuinbouwscholen in de 19de eeuw en het ontstaan van het kwekersmilieu rondom kweker Louis Van Houtte.
Wetenschappelijke documentaire waarde. De oranjerie heeft zijn oorspronkelijke functie behouden. Ze bevat oude grote laurierbomen in potten (waarvan vele aan verjonging toe zijn) die in de tuin uitgesteld worden. Het gebouw is een leer- en werkingsmiddel van de school.

4.1.2 LANDSCHAPPELIJK ERFGOED

- Erfgoedwaarden volgens het beschermingsbesluit: Geen, het Engelse landschapspark maakt geen deel uit van het beschermingsbesluit.
- Aanvullende erfgoedwaarden:
Architectuurhistorische waarde als omgeving voor het kasteel en de oranjerie, aangezien dit park deel uitmaakte van het originele geheel als neoclassicistische buitenplaats. Het kasteel is centraal gelegen op een verhoging in het park.

⁴⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/11042>

Landschappelijke waarde als typevoorbeeld van een park in 19de eeuwse Engels landschappelijke stijl met reliëfverschillen en zichtassen.

Wetenschappelijke waarde door zijn rijke plantencollectie en curiositeiten (blauwe hardstenen pijlers van de Keizerpoort, een oude Gentse octrooiport).

Documentaire waarde, het park wordt gebruikt voor nomenclatuurstudie van de plantencollectie

4.1.3 ARCHEOLOGISCH ERFGOED

- Erfgoedwaarden volgens het beschermingsbesluit: **Historische waarde**, in casu **architectuurhistorische waarde**, als archeologisch interessante site van het verdwenen cisterciënzerinnenklooster Nieuwen-Bosch uit de 13de eeuw.
- Vindplaats van een grafmonument met grafbeeld, geïdentificeerd als beeltenis van Hugo II, kastelein van Gent en heer van Heusden, overleden in 1232.

4.2 ERFGOEDWAARDEBEPALING

4.2.1 BOUWKUNDIG ERFGOED

4.2.1.1 KASTEEL COPPENS

Het kasteel heeft een hoge erfgoedwaarde vermits het originele uitzicht vrij goed bewaard is gebleven.

Aan het gebouw werden enkele ingrepen uitgevoerd, die storend zijn en dus een negatieve erfgoedwaarde hebben:

- De aanbouw van de zij-inkom aan de achtergevel van het kasteel verstoort de symmetrie van de gevel.
- Het afdakje bovenop de originele leuning van de keldertrap in de linker zijgevel.

De aangebouwde schoolvleugel aan de rechterzijgevel is niet storend en krijgt een indifferente erfgoedwaarde.

4.2.1.2 ORANJERIE MET BIJGEBOUWEN

Het hoofdgebouw van de oranjerie heeft een hoge erfgoedwaarde vermits deze vrij goed bewaard is gebleven en nog steeds in gebruik is als oranjerie. De bijgebouwen van de oranjerie hebben eveneens een positieve erfgoedwaarde.

Nota: op het plan gevoegd bij het beschermingsbesluit is het bijgebouw slechts gedeeltelijk opgenomen: enkel het deel met koetshuis is beschermd. Uit de bouwhistorische studie en de kadastermutatie blijkt dat ook het niet-beschermd deel gelijktijdig is aangebouwd aan de oranjerie in 1899. Het niet-beschermd deel draagt positief bij aan het geheel, vermits deze mee zorgt voor een begrenzing/kader en de overgang tussen de lager gelegen moestuin en het park. Het sluit qua stijl aan bij het beschermde geheel en maakt deel uit van de historische parkaanleg. Om deze redenen lijkt het logisch om ook dit bijgebouw een positieve erfgoedwaarde te geven, evenals het beschermde deel.

Aan het gebouw werden enkele ingrepen uitgevoerd die storend zijn en een negatieve erfgoedwaarde hebben:

- De aanbouw aan de achterzijde van de stookplaats op kelderniveau
- Het staalplaten afdak met blinde steunmuur tegen het bijgebouw van de oranjerie

De industriële schoorsteen van de stookplaats is niet in verhouding met het volume van de oranjerie en ongelukkig ingeplant. Niettemin heeft het geen negatieve erfgoedwaarde, aangezien het onlosmakelijk deel uitmaakt van de geschiedenis van het gebouw.

4.2.2 LANDSCHAPPELIJK ERFGOED

Het landschapspark is slechts deels behouden, voornamelijk achter en naast het kasteel. Dit bewaarde parkgedeelte is niet beschermd maar heeft een positieve erfgoedwaarde als historisch kader voor het kasteel.

4.2.3 ARCHEOLOGISCH ERFGOED

De huidige 'boomgaard' heeft een hoge archeologische erfgoedwaarde, vermits op deze plaats tot de 16de eeuw een abdijsite stond.

4.3 SYNTHESEPLANNEN ERFGOEDWAARDEN

Zie plannen in bijlage.4A

Het waardeoordeel is aangeduid met een kleurcode op de plannen en wordt weergegeven door 4 verschillende kleuren die een degradatie in hun oordeel bepalen van hoog naar laag en indifferent:

ROOD: hoge erfgoedwaarde: uiterst waardevol, deze elementen zijn van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van het geheel. *Voor deze onderdelen is restauratie en conservatie gewenst. Ze worden bewaard in hun huidige toestand of gerestaureerd (storende verbouwingen verwijderen) naar een welbepaalde periode in de geschiedenis. Hierdoor wordt de ruimte maximaal geherwaardeerd.*

GEEL: positieve erfgoedwaarde: waardevol, deze elementen zijn van belang voor de structuur en/of de betekenis van het geheel. Hiertoe behoren o.a. ingrijpend gerestaureerde elementen (of volledig vervangen naar oorspronkelijk model) waarbij de erfgoedwaarde hersteld of behouden werd. *Voor deze onderdelen is behoud van de ruimtes wenselijk. Ingrepen en aanpassingen die nodig zijn voor het goed functioneren van het gebouw zijn mogelijk, maar met respect voor het originele gebouw.*

GROEN: negatieve erfgoedwaarde: deze elementen doen afbreuk aan de bewaarde historische context. *Voor deze onderdelen is afbraak gewenst.*

BLAUW: indifferente erfgoedwaarde: deze elementen hebben geen belang voor de structuur en/of de betekenis van het geheel. Hiertoe behoren ook nieuwe ingrepen of toevoegingen die met respect voor de historische context zijn uitgevoerd. *Voor deze onderdelen is behoud niet essentieel, wijzigingen en/of vervanging zijn mogelijk*

5. VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER

5.1 SITE

De site behoudt zijn huidige bestemming als scholencomplex. De Tuinbouwschool wenst de historische site in te zetten als promotie voor haar brede schoolwerking. De verdere ontwikkeling van de scholensite zal gestructureerd worden met respect voor het aanwezige erfgoed.

5.2 BOUWKUNDIG ERFGOED

5.2.1 KASTEEL COPPENS

Zie plannen in bijlage 5A.2

HOOFDDOELSTELLING

Maximaal herstel/behoud van de erfgoedwaarden wordt nagestreefd door restauratie en onderhoud. Het huidige uitzicht van het gebouw blijft behouden.

EXTERIEUR

- Elementen met een hoge erfgoedwaarde worden gerestaureerd. Uitsluitend waar de functie is aangetast (waterdichting, stabiliteit, e.d.) of waar onherstelbare schade is ontstaan, wordt het onderdeel vernieuwd naar bestaand model en dit voor wat betreft de aard, het materiaal, de opbouw, de afmetingen en de profilering.
- Storende ingrepen worden indien mogelijk verwijderd.

INTERIEUR

- De originele indeling van het kasteel is grotendeels bewaard. Ook bij toekomstige ingrepen zal rekening worden gehouden met de originele indeling.
- Ruimtes/elementen met een hoge erfgoedwaarde worden behouden en gerestaureerd.
- Ruimtes/elementen met een lagere erfgoedwaarde kunnen worden aangepast in functie van hedendaagse noden.
- Nieuwe ingrepen zullen steeds in een afwijkende, doch sobere en hedendaagse vormtaal worden ontworpen zodat ze harmonieus bij het bestaande passen en worden indien mogelijk reversibel uitgevoerd. De gebruikte materialen moeten verenigbaar zijn en in harmonie met het bestaande materiaalgebruik.

Het kasteel blijft zijn huidige functies behouden:

- Kelder: bergingen
- Gelijkvloers: ontvangstruimten, leraarskamer, bureau directeur
- Verdiepingen: klaslokalen

NEVENDOELSTELLINGEN

De nevendoelstellingen beogen het in regel brengen van het gebouw met de bestaande regelgeving en beleidsdoelstellingen waaraan een schoolgebouw dient te voldoen:

- **Exploitatie:** De beoogde functies mogen de draagkracht van de ruimte of het gebouw niet overschrijden.
- **Integrale toegankelijkheid** wordt nagestreefd
- Er wordt maximaal beantwoord aan de basisnormen **brandveiligheid** bij nieuwe ingrepen.

- Bij vernieuwing of aanpassingen aan **technische installaties** (verwarming, elektriciteit, sanitair, ventilatie, enz.) worden deze maximaal geïntegreerd in ruimtes met een lagere erfgoedwaarde en de leidingen geïntegreerd in aanwezige schoorsteen- en verluchtingskanalen, in pandige kasten en dubbele muren.
- **Energiebesparende maatregelen** zijn toegelaten voor dak en schrijnwerk, niet voor de buitengevels.

5.2.2 ORANJERIE MET BIJGEBOUWEN

Zie plannen in bijlage.5A.3

HOOFDDOELSTELLING

Voor dit gebouw wordt maximaal behoud en herstel van de erfgoedwaarden nagestreefd.

Het huidige uitzicht van de gebouwen wordt grotendeels behouden.

- Storende toevoegingen worden verwijderd: de aangebouwde werkplaats (Or -1.04)
- Wijzigingen en nieuwe ingrepen zijn toegelaten aan de bijgebouwen en op kelderniveau, zonder het uitzicht van het hoofdgebouw (de eigenlijke oranjerie) te schaden.

NEVENDOELSTELLINGEN

De nevendoelstellingen beogen het in regel brengen van het gebouw met de bestaande regelgeving en beleidsdoelstellingen waaraan een schoolgebouw en/of polyvalent gebruik van de ruimte dient te voldoen:

Het hoofdgebouw van de oranjerie zal ook in de toekomst in gebruik blijven als wintertuin tijdens de winterperiode. In de zomerperiode kan deze ingericht worden als multifunctionele ruimte voor socioculturele, pedagogische, didactische en recreatieve doeleinden. Om dit mogelijk te maken is er nood aan diverse nevenfuncties zoals: sanitair, vestiaire, keuken en ruimte voor catering. De lokalen van de richting Dierenzorg worden in 2018 mogelijk geherlokaliseerd en de stookplaats in het souterrain wordt verkleind (enkel voor de verwarming van de oranjerie). Vermoedelijk zullen ook de schrijnwerkerij en het magazijn een andere locatie krijgen, waardoor er onder en naast het hoofdgebouw van de oranjerie ruimtes vrij zullen komen voor het onderbrengen van de nevenfuncties en/of leslokalen.

- Dit polyvalent gebruik mag de draagkracht van de ruimte of het gebouw niet overschrijden.
- Bij verbouwingen of nieuwe ingrepen wordt **Integrale toegankelijkheid** nagestreefd en wordt maximaal beantwoord aan de basisnormen **brandveiligheid** i.v.m. compartimentering en evacuatie.
- **Energiebesparende maatregelen** zijn toegelaten, ze zullen gerealiseerd worden met respect voor de erfgoedwaarde van het gebouw. bv. De buitengevels mogen niet geïsoleerd worden.

5.3 LANDSCHAPPELIJK ERFGOED

De hoofddoelstelling is het maximale behoud van het nog aanwezige park in de buurt van het kasteel. Er wordt gestreefd naar herstel van de zichtassen in het park en herstel van de zichtrelatie tussen het kasteel en de oranjerie.

Een nevendoelstelling is het verdere gebruik van het park als leer- en werkingsmiddel van de Tuinbouwschool. Het park is van belang voor nomenclatuurstudie als onderdeel van het lessenpakket.

5.4 ARCHEOLOGISCH ERFGOED

De hoofddoelstelling is de waardevolle archeologische site zo goed mogelijk te bewaren voor de toekomst.

6. MAATREGELEN EN WERKZAAMHEDEN

6.1 KASTEEL COPPENS

EENMALIGE WERKZAAMHEDEN

EXTERIEUR

- Restauratie van de gevels naar origineel uitzicht.
- Verwijderen van storende toevoegingen: oa. afdakje boven de keldertrap
- Nieuwe kwalitatieve ingrepen ter verbetering van de 'studenten'inkom en het afdak boven de keldertrap zijn toegelaten mits ze geen afbreuk doen aan de erfgoedwaarde van de gevels.

INTERIEUR

Restauratie van de historische interieurs gelijkvloers:

- Elementen met een hoge erfgoedwaarde worden gerestaureerd.
- Kleuronderzoek naar de originele kleurstelling en Schilderwerken

Verdiepingen en kelders:

- Nieuwe ingrepen zijn toegelaten, integratie in de historische ruimte-indeling wordt nagestreefd
- Optimalisatie van technische installatie en verlichting
- Schrijnwerk verduurzamen met respect voor de erfgoedwaarde

TERUGKERENDE WERKZAAMHEDEN

- Regelmatige controle en onderhoud, zie lijst werkzaamheden

6.2 ORANJERIE

EENMALIGE WERKZAAMHEDEN

HOOFDGEBOUW ORANJERIE MET SOUTERRAIN

Exterieur:

- Restauratie van de gevels naar origineel uitzicht:
- Herstel kroonlijst naar het bestaande model.
- Voorgevel: Restauratie inkomdeur oranjerie. Vernieuwen van het buitenschrijnwerk naar origineel model
- Andere gevels:
Vernieuwd buitenschrijnwerk waar het origineel uitzicht niet gekend is: indien het schrijnwerk wordt vernieuwd, zal dit worden uitgevoerd in hout en dient de vormgeving en indeling te worden aangepast aan het historisch kader.
- Mogelijke uitbreiding aan westzijde door afbraak bestaande stalen afdakje en aanbouwen van een nieuwbouwvolume op kelderniveau. Hierdoor ontstaat tevens een 'terras' tpv de monumentale vensterdeur in de linkerzijgevel.
- Achtergevel oranjerie: De poorten mogen worden vervangen door nieuwe raamopeningen indien dit functioneel is. De openingen worden centraal in de travee gepositioneerd

Interieur:

- Restauratie van de erfgoedelementen:.
- Wandafwerking en plafond oranjerie: bepleistering wanden/ tongewelf
- binnenschrijnwerk?
- Souterain: verwijderen storende toevoegingen en maximaal herstel van het originele uitzicht.

- o Nieuwe ingrepen:
- o realiseren van een nieuwe verbinding tussen de orangerie en het voormalige koetshuis. Plaats: tegenover de zijdeur. De opening wordt gemaakt met respect voor de erfgoedwaarde, symmetrisch en gelijkaardig aan de centrale vensterdeur in de westelijke zijgevel.
- o vernieuwing of aanpassingen van technische installaties (verwarming, elektriciteit, sanitair, ventilatie,...). De leidingen en toestellen worden maximaal geïntegreerd in minder waardevolle ruimtes.
- o Het maken van verbindingsoeningen in de wanden in het souterrain is toegelaten.

BIJGEBOUWEN (KOETSHUIS)

Exterieur:

- o Restauratie van de nog niet herstelde en herschilderde gevels.
- o Herstel/verbeteren van het historische uitzicht van de oostgevel (vroegere koetspoorten)
- o Vervangen van het huidige schrijnwerk in de 3 rondboogvormige openingen van de vroegere koetspoort, inclusief het verwijderen van de borstweringen en vervangen door nieuw hedendaags buitenschrijnwerk tot op de grond.
- o Herstel van het lijstwerk boven deze 3 ramenopeningen.
- o Het huidige afdak mag vervangen worden door een nieuw hedendaags (doorzichtig) volume vermits dit een kwalitatieve toevoeging kan zijn en het gebruik van de achterliggende ruimten verbetert.

Interieur:

- o Nieuwe ingrepen zijn toegelaten, maar dienen de originele indeling van de gebouwen maximaal te respecteren;
- o Realiseren van een verbinding tussen het hoofdgebouw en het koetshuis.
- o Ontsluiting van de zolderruimtes bijgebouwen: nieuwe trap naar zolder realiseren met alle bijhorende werken. Integratie met respect voor de erfgoedwaarde. bv. ter plekke van de oude projectiekamer boven de huidige buitentrap.

TERUGKERENDE ONDERHOUDSWERKZAAMHEDEN

Regelmatige controle en onderhoud, *zie lijst werkzaamheden bijlage 6*

6.3 LANDSCHAPSPARK

- Wijzigingen in het park zullen gebeuren met respect voor de historische parkstructuren: in de hoofdstructuur zoals het verloop van de paden, in de substructuur zoals de terrasopbouw en in de detailstructuur zoals de beelden en de waterpartijen.
- Onderhoudswerkzaamheden in functie van veiligheid en valgevaarlijkheid van bomen: heraanplantingen conform de richtlijnen van Harmonisch parkbeheer ontwikkeld door Agentschap voor Natuur en Bos. De keuze van boomsoorten gebeurt daarbij ook in functie van de nomenclatuurstudie.

6.4 ARCHEOLOGISCH ERFGOED

- De funderingen worden in situ bewaard. Er worden geen opgravingen verricht.
- Op deze plaats worden de bodemkundige ingrepen beperkt tot een max. diepte van 60 cm zodat de ondergrond niet geroerd wordt en de eventuele archeologische relictten niet beschadigd worden. Eventuele onderzoeken zullen enkel toegelaten worden in overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed.

7. OPVOLGING EN EVALUATIE

7.1 OPVOLGING BOUWKUNDIG ERFGOED - ALGEMEEN

Om de bewaringstoestand van de gebouwen te kunnen opvolgen, zullen periodieke inspecties gebeuren waarbij de bewaringstoestand van de gebouwen ter plaatse wordt onderzocht:

- Driejaarlijks nazicht en rapportering
- De inspectie gebeurt:
 - Door monumentenwacht

Van alle werkzaamheden die vermeld zijn in de lijst en die worden uitgevoerd in de looptijd van het beheerplan wordt een verslag of voortgangsrapport opgemaakt. Dit verslag wordt opgemaakt door de architect die de werken begeleidt, of door het personeel van de Tuinbouwschool indien de werken worden uitgevoerd in eigen beheer, en bezorgt het aan de Erfgoedconsulent ten laatste 6 maanden na beëindiging van de werken.

8. BIJLAGEN

VERPLICHTE BIJLAGEN

- Zie BIJLAGE 1 Perimeter van gebied waarvoor het beheersplan wordt opgemaakt
- Zie BIJLAGE 6 Lijst van premiegerechtigde werken
- Zie BIJLAGE 6 Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating
- NVT Lijst van Zen-erfgoed met aanduiding op kaart
- NVT Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart
- Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart
- Zie BIJLAGE 5 Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is.
- NVT Lijst van cultuurgoederen die in aanmerking komen voor een premie
- NVT Lijst van premiegerechtigde werken aan een orgel dat dateert van na WO1
- NVT Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren

EXTRA BIJLAGEN

BIJLAGE 1/IDENTIFICATIE

- 1A/Beschermingsbesluit
- 1B/Kadasterplan
- 1C/Afbakening beschermd dorpsgezicht
- 1D/Afbakening beschermde monumenten
- 1E/Afbakening vastgestelde archeologische zone
- 1F/Gewestplan

BIJLAGE 2/BOUWHISTORISCHE NOTA

- 2A/Iconografisch onderzoek
 - 2A.1/Site
 - 2A.2/Kasteel Coppens – ID 11042
 - 2A.3/Oranjerie – ID 11042
- 2B/Syntheseplan bouwevolutie

BIJLAGE 3/INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND

3A/Plannen bestaande toestand

3A.1/Inplantingsplan site

3A.2/Grond- en gevelplannen beschermde monumenten - Kasteel Coppens – ID 11042

3A.3/Grond- en gevelplannen beschermde monumenten – Oranjerie – ID 11042

3B/Fotobijlage bestaande toestand

3B.1/Overzichtsfoto's site

3B.2/Exterieur en interieur beschermde monumenten – Kasteel Coppens – ID 11042

3B.3/Exterieur en interieur beschermde monumenten – Oranjerie – ID 11042

3C/Landschappelijk erfgoed – bijlage landschappelijk waardevolle bomen

3D/Archeologisch erfgoed

BIJLAGE 4/BEPALING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

4A/Plannen bestaande toestand

4A.1/Syntheseplan site

4A.2/Grond- en gevelplannen beschermde monumenten – Kasteel Coppens – ID 11042

4A.3/Grond- en gevelplannen beschermde monumenten – Oranjerie – ID 11042

4B/Inventaris cultuurgooederen – Kasteel Coppens

BIJLAGE 5/VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER

BIJLAGE 6/LIJST VAN WERKZAAMHEDEN

6A/Lijst werkzaamheden Kasteel Coppens

6B/Lijst werkzaamheden Oranjerie

